

Briselē, 2.6.2014.
SWD(2014) 415 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS

**LATVIJAS 2014. gada valsts reformu programmas un stabilitātes programmas
novērtējums**

Pavaddokuments dokumentam

Ieteikums PADOMES IETEIKUMAM

**par Latvijas 2014. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu
par Latvijas 2014. gada stabilitātes programmu**

{COM(2014) 415 final}

SATURS

Kopsavilkums.....	2
1. Ievads	5
2. Ekonomikas situācija un prognozes	5
3. Politikas programmas problēmas un novērtējums	7
3.1. Fiskālā politika un nodokļi.....	7
3.2. Finanšu nozare	14
3.3. Darba tirgus, izglītības un sociālā politika.....	14
3.4. Strukturāli pasākumi ilgtspējīgas izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai.....	18
3.5. Publiskās pārvaldes modernizācija	23
4. Secinājumi.....	25
Pārskata tabula.....	27
Pielikums.....	31

KOPSAVILKUMS

Latvija joprojām ir viena no straujāk augošajām tautsaimniecībām ES. Tai ir stabila makroekonomiskā un fiskālā bāze, bet tā ir neaizsargāta pret ārējiem riskiem. Latvijas ekonomika 2013. gadā pieauga par 4,1 %, un paredzams, ka 2014. gadā tā pieaugs par 3,8 %. Paredzams, ka bezdarba līmenis 2014. gadā samazināsies līdz 10,7 %, salīdzinājumā ar 11,9 % 2013. gadā. Tiek prognozēts, ka nominālais budžeta deficīts 2014.–2015. gadā saglabāsies 1 % apmērā no IKP, neraugoties uz vairākiem ieplānotajiem ienākuma nodokļa samazinājumiem, bet parāds saglabāsies zem 40 % līmeņa.

Kopumā Latvija ir panākusi nelielu progresu attiecībā uz 2013. gada konkrētai valstij adresētajiem ieteikumiem. Attiecībā uz fiskālo politiku neliels progress tika panākts to iedzīvotāju nodokļu samazināšanā, kuri saņem zemus ienākumus, nodokļu sloga novirzīšanā uz citām nodokļu bāzēm, tostarp vides nodokļiem, kā arī fiskālā regulējuma stiprināšanā. Būtisks progress ir panākts, novēršot finanšu sektora nepilnības, jo īpaši, ieviešot papildu makrouzraudzības pasākumus, lai uzraudzītu nerezidentu banku pakalpojumus. Latvija ir guvusi nelielu progresu attiecībā uz ieteikumu par ilgtermiņa un jauniešu bezdarba problēmas risināšanu un reformu īstenošanu profesionālās izglītības un apmācības jomā, tostarp izstrādājot Garantijas jauniešiem plānu un uzlabojot darbā iegūtu zināšanu kvalitāti un pieejamību. Ir gūts neliels progress sociālās palīdzības reformēšanā un bērnu nabadzības problēmas risināšanā; konkrēti, tika palielināti dažādi ar bērniem saistīti pabalsti un tika īstenoti citi atbalsta pasākumi. Augstākās izglītības un zinātnes jomā progressa nebija, bet neliels progress tika panākts attiecībā uz energoefektivitātes pasākumiem, gāzes tirgus atvēršanu un tiesu sistēmas kvalitātes uzlabošanu.

Vidējā termiņā līdz ilgtermiņā Latvija saskaras ar virkni problēmu, jo īpaši, lai uzlabotu augstākās izglītības un zinātnes rezultātu kvalitāti, veidotu enerģētikas saiknes ar ES tīkliem un vēl vairāk uzlabotu tiesu iestāžu efektivitāti. Eiropas struktūrfondi laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam būs nozīmīgs publisko ieguldījumu avots, lai atbalstītu Latviju šo problēmu risināšanā. Latvijas iesniegtajā valsts reformu programmā ir risināta lielākā daļa problēmu, kas noteiktas šajā dienestu darba dokumentā, tomēr plānotie pasākumi nereti nav pietiekami detalizēti un ir visai pieticīgi, jo īpaši attiecībā uz papildu pasākumiem nabadzības un sociālās atstumtības problēmas risināšanai un augstākās izglītības un zinātnes reformām.

- **Darba tirgus:** Bezdarbs ir samazinājies, bet tā līmenis joprojām saglabājas augsts, piemēram, ilgtermiņa bezdarba īpatsvars joprojām ir augsts – aptuveni 50 % apmērā no visiem darba meklētājiem. Pastāv bažas, ka profesionālā izglītība un apmācība nav adekvāta, lai nodrošinātu pietiekamas un atbilstošas prasmes darbaspēkam, un nav pietiekamu kvalitatīvu, darbā iegūtu zināšanu un apmācības iespēju. Ierobežots progress ir panākts, lai izveidotu vispusīgu profesionālās orientācijas un konsultāciju sistēmu.
- **Nabadzība:** Aptuveni 35 % iedzīvotāju apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība un nevienlīdzība, un darbspējīgā vecuma iedzīvotāju nabadzība turpina saglabāties augstā līmenī. Bezdarbnieki un ģimenes ar bērniem ir īpaši neaizsargāti, jo sociālie pabalsti nav pietiekami mērķtiecīgi sadalīti. Efektīva sociālās drošības tīkla, tostarp sociālās palīdzības, izstrāde joprojām ir problemātiska. Veselības aprūpes izmaksas apgrūtina taisnīgu piekļuvi – ne tikai vienai piektdaļai iedzīvotāju ar viszemākajiem ienākumiem, bet arī piektdaļai ar otriem zemākajiem ienākumiem.

- **Augstākā izglītība un pētniecība:** Latvijas uzdevums ir īstenot vērienīgas un ticamas augstākās izglītības reformas – reformēt akreditācijas sistēmu, ieviest tādu finansēšanas modeli, kas stimulē kvalitāti, konsolidēt studiju programmas un iestādes utt. – un racionalizēt un modernizēt pētniecības darbības atbilstīgi Eiropas Pētniecības telpas mērķiem un pētniecības institūtu starptautiskajam novērtējumam. Latvijas uzņēmumu pētniecības un izstrādes intensitāte ir viena no viszemākajām ES, padarot specializāciju uz inovāciju balstītās nozarēs problemātisku.
- **Enerģētika:** Elektroenerģijas savienojumi ar Igauniju ir nepietiekami, un joprojām ir problemātiski nodrošināt reģionālā elektroenerģijas tirgus netraucētu darbību. Izšķiroši gāzes tirgus jautājumi, tostarp Inčukalna gāzes krātuves līguma pārskatīšana un reģionālā sašķidrinātās gāzes (*LNG*) termināļa projekta pabeigšana, ir jārisina kopā ar kaimiņvalstīm Lietuvu un Igauniju. Latvijas enerģijas un oglekļa intensitāte ir ievērojami lielāka par ES vidējo rādītāju, jo īpaši māsaimniecībās un transporta nozarē; būs svarīgi turpināt vērienīgus energoefektivitātes projektus daudzstāvu namos un apkures sistēmās.
- **Tiesu iestādes un publiskā pārvalde:** Tiesu iestāžu sistēmas efektivitāte un kvalitāte joprojām ir vājais punkts, kaut gan ir veikti pozitīvi pasākumi. Ilgstošā tiesvedība civillietās un komercietās zemākā līmeņa tiesās un visai zems lietu pabeigšanas koeficients ir radījis neizskatīto tiesu lietu vērā ņemamu uzkrāšanos. Tiesu nolēmumu pieņemšanai nereti nepieciešami gadi, un maksātspējas likuma piemērošanā ir nepilnības. Publiskajā pārvaldē reformas attiecībā uz stimulu uzlabošanu vienotas algu sistēmas ietvaros, vienotiem standartiem augstāko amatpersonu pieņemšanai darbā, vispusīgas apmācības stratēģijas izstrādi un karjeras attīstību ir bijušas lēnas un nepietiekamas.

1. IEVADS

Komisija 2013. gada maijā ierosināja konkrētai valstij adresētu ieteikumu kopumu (KVAI) attiecībā uz ekonomikas un strukturālo reformu politiku Latvijā. Pamatojoties uz šiem ieteikumiem, Eiropas Savienības Padome 2013. gada jūlijā pieņēma septiņus KVAI kā Padomes ieteikumu. Šie KVAI attiecās uz publiskajām finansēm un nodokļiem, finanšu sektora stabilitāti, darba tirgu, sociālo palīdzību, augstāko izglītību un pētniecību, energoefektivitāti un savienojamību, un tiesu sistēmas reformām. Šajā dienestu darba dokumentā (DDD) tiek novērtēta šo ieteikumu īstenošana Latvijā.

Komisijas dienestu darba dokumentā novērtēti politikas pasākumi, ņemot vērā Komisijas 2014. gada izaugsmes pētījuma (GIP)¹ un trešā ikgadējā brīdinājuma mehānisma ziņojuma (BMZ)² konstatējumus, kas tika publicēti 2013. gada novembrī. Gada izaugsmes pētījumā ir izklāstīti Komisijas priekšlikumi, lai veidotu nepieciešamo kopīgo izpratni par darbības prioritātēm valsts un ES līmenī 2014. gadā. Tajā noteiktas piecas prioritātes, lai virzītu dalībvalstis uz izaugsmes atjaunošanu: tiekties īstenot diferencētu, izaugsmei labvēlīgu fiskālo konsolidāciju; atjaunot normālu aizdevumu situāciju ekonomikā, sekmēt izaugsmi un konkurētspēju šodienai un rītdienai, mazināt bezdarbu un krīzes sociālās sekas un modernizēt publisko pārvaldi. BMZ ir sākotnējais filtrs, lai pārliecinātos, vai dalībvalstīs pastāv vai draud veidoties makroekonomiskās nelīdzsvarotības. BMZ konstatēja pozitīvas norādes, ka makroekonomiskās nelīdzsvarotības Eiropā tiek labotas. Nolūkā nodrošināt, ka tiek panākta pilnīga un noturīga līdzsvarošana, tika izvēlētas 16 dalībvalstis, lai pārskatītu norises attiecībā uz nelīdzsvarotību uzkrāšanos un novēršanu. Šie padziļinātie pārskati tika publicēti 2014. gada 5. martā kopā ar Komisijas paziņojumu.³

Ņemot vērā Padomes 2013. gada ieteikumus, GIP un BMZ, Latvija 2014. gada 29. aprīlī iesniedza valsts reformu programmu (VRP) un stabilitātes programmu. Šajās programmās sniegta sīkāka informācija par progresu, kas panākts kopš 2013. gada jūlija, un par valdības plāniem. Informācija, kas ietverta šajās programmās, ir pamats šajā dienestu darba dokumentā veiktajam novērtējumam. Iesniegtās programmas tika visaptveroši apspriestas, piedaloties valsts parlamentam, vietējām un reģionālajām pārvaldes iestādēm un citām ieinteresētajām personām.

2. EKONOMIKAS SITUĀCIJA UN PROGNOZES

Ekonomikas situācija

2013. gadā un 2014. gada sākumā izaugsme un nodarbinātība Latvijā saglabājās spēcīga, neraugoties uz problemātisko ārējo vidi un pastāvīgu parādsaistību samazināšanu. Latvijas ekonomika 2013. gadā pieauga par 4,1 % un 2014. gada pirmajā ceturksnī par 2,8 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, tempam palēninoties no 5,2 % 2012. gadā. Privātais un publiskais patēriņš, kā arī neto eksports sekmēja kopējo ekonomikas izaugsmi, bet ieguldījumu un krājumu samazināšanās bremzēja izaugsmi. Piegāžu jomā pakalpojumi un būvniecība bija galvenie izaugsmes virzītāji, bet rūpniecisko ražošanu nelabvēlīgi ietekmēja darbības apturēšana lielākajā metalurģijas ražotnē Liepājā. Līdz ar to eksporta rādītāji

¹ COM(2013) 800 *final*.

² COM(2013) 790 *final*.

³ Izņemot tās 16 dalībvalstis, kuras norādītas BMZ, uz Īriju arī attiecās padziļinātais pārskats pēc tam, kad Padome secināja, ka tai vajadzētu būt pilnībā integrētai parastajā uzraudzības sistēmā pēc savas finanšu palīdzības programmas sekmīgas pabeigšanas.

attiecībā uz izaugsmi tirdzniecības partnervalstīs vienkāršā izteiksmē pasliktinājās, bet neto eksports uzlabojās. Valsts ārējās ilgtspējas rādītāji arī uzlabojās, jo tekošā konta deficīts samazinājās no 2,5 % no IKP 2012. gadā līdz 0,8 % 2013. gadā.

Ekonomikas izaugsmi papildināja darba tirgus stabila uzlabošanās. Bezdarbs samazinājās līdz 11,9 % 2013. gadā no 15 % 2012. gadā un jauniešu bezdarbs samazinājās no 28,4 % līdz 23,2 % tajā pašā laikposmā. Ilgtermiņa bezdarbs, izteikts kā aktīvo iedzīvotāju īpatsvars, arī sāka samazināties un sasniedza 5,2 %, kas aptuveni atbilst ES vidējam rādītājam – 5,1 % (2013. gada trešais ceturksnis). Neraugoties uz nodarbinātības un algu pieaugumu, saskaņotā patēriņa cenu indeksa (SPCI) inflācija 2013. gadā bija tuvu nullei, kas kompensēja pamatinflācijas pakāpenisko pieaugumu.

Ekonomikas prognozes

Saskaņā ar Komisijas 2014. gada pavasara prognozi paredzams, ka izaugsme joprojām būs spēcīga – 3,8 % apmērā 2014. gadā un 4,1 % apmērā 2015. gadā, jo paredzams, ka ieguldījumi atjaunosies, pamatojoties uz uzņēmēju noskaņojuma uzlabošanu un lielāku ārējo pieprasījumu. Uzņēmumu pozitīva reakcija uz neseno euro ieviešanu tiek uzskatīta par ieguldījumiem labvēlīgu. No otras puses, spriedze saistībā ar Ukrainas un Krievijas krīzi ir negatīvs risks prognozēm. Visticamāk, ka uzņēmumu peļņa un ES finansējums turpinās būt nozīmīgi finansējuma avoti ieguldītājiem, jo joprojām notiek banku nozares parādsaistību samazināšana. Kopumā tiek prognozēts, ka iekšzemes pieprasījums un eksports pieaugs līdzīgā tempā. Tomēr paredzams, ka ieguldījumi ražošanas līdzekļos izraisīs importa straujāku pieaugumu par eksportu, radot nedaudz negatīvu neto ārējo ieguldījumu IKP. Tiek prognozēts, ka tekošā konta deficīts saglabāsies zem 3 % no IKP līdz prognozes perioda beigām. Paredzams, ka neto pieplūdums kapitāla kontā, kas saistīts galvenokārt ar ES struktūrfondiem, pārsniegs tekošā konta līdzekļu aizplūdumu, saglabājot neto ārējā parāda samazināšanās tendenci.

Minimālās algas pieaugums 2014. gadā un dažu prasmju trūkums konkrētos darba tirgus segmentos visticamāk paātrinās algu izaugsmi un iegrožos darbavietu radīšanu. Tomēr paredzams, ka bezdarbs līdz 2015. gadam samazināsies zem 10 %, kas ir ievērojams uzlabojums salīdzinājumā ar augstāko punktu – 19,5 % – 2010. gadā, bet joprojām krietni pārsniedz rekordzemo līmeni – 6,1 % – 2007. gadā. Paredzams, ka pakalpojumu cenu stabilā celšanās un gaidāmā mājāsaimniecību elektrības cenu ierobežojumu atcelšana palielinās inflāciju līdz 1,2 % 2014. gadā un 2,5 % 2015. gadā.

Latvijas valsts reformu programmā un stabilitātes programmā sniegts vispārējs un reāls valsts ekonomikas situācijas novērtējums un prognozes, kā arī pastāvošie riski, kas saistīti galvenokārt ar ģeopolitisko situāciju Ukrainas-Krievijas krīzes kontekstā. Valsts makroekonomiskās prognozes ir līdzīgas Komisijas 2014. gada pavasara prognozēm, kas paredz, ka IKP pieaugs par 4 % gan 2014. gadā, gan 2015. gadā. Izaugsmes aplēsēs nav ņemta vērā strukturālo reformu ietekme, jo VRP izklāstītie pasākumi nav kvantificēti.

Makroekonomikas prognoze, kas ir pamatā budžeta prognozēm 2014. gada stabilitātes programmā, tika izstrādāta, konsultējoties ar ekspertiem no Ekonomikas ministrijas, Latvijas Bankas un ekspertiem no komercbankām un starptautiskām organizācijām, bet to oficiāli nav apstiprinājusi neatkarīga iestāde.

3. POLITIKAS PROGRAMMAS PROBLĒMAS UN NOVĒRTĒJUMS

3.1. Fiskālā politika un nodokļi

Budžeta virzība un parāda dinamika

2014. gada stabilitātes programmas budžeta stratēģija ir pakāpeniski samazināt nominālo vispārējās valdības budžeta deficītu un ievērot vidējā termiņa mērķi (VTM), ņemot vērā sistēmiskās pensiju reformas ietekmi. Plānotais vispārējās valdības budžeta deficīts pakāpeniski samazinās, līdz programmas laikposma beigām sasniedzot 0,7 % no IKP. Pēc pārvaldes iestāžu aprēķiniem tas nodrošina, ka strukturālais budžeta stāvoklis joprojām atbilst VTM, ņemot vērā sistēmiskās pensiju reformas ietekmi. Pats VTM ir pārskatīts no -0,5 % 2013. gada Konverģences programmā uz -1,0 % 2014. gada Stabilitātes programmā; jaunais vidējā termiņa mērķis (VTM) atspoguļo Stabilitātes un izaugsmes pakta mērķus⁴. Tomēr Komisijas aprēķini, kuru pamatā ir programmā sniegtā informācija, liecina, ka plānotais nominālais budžeta deficīts, iespējams, nenodrošinās VTM izpildi programmas periodā, kas sīkāk izskaidrots turpmāk.

2013. gads izrādījās labāks nekā paredzēts iepriekšējā programmā, un Latvijas strukturālā bilance atbilda VTM. Budžeta rezultāti – 1,0 % no IKP 2013. gadā – ir nedaudz labāki par prognozēm 2013. gada programmā (1,1 % no IKP), neraugoties uz neparedzēto garantijas pieprasījumu 0,3 % apmērā no IKP, kas valdībai bija jāizpilda 2013. gada jūlijā. Mazākais budžeta deficīts atspoguļo spēcīgāku ekonomikas atveseļošanu jo īpaši nedaudz lielāku algu izaugsmi un privātā patēriņa pieaugumu, kā rezultātā pieauga nodokļu ieņēmumi, kamēr kopējie izdevumi (tostarp izdevumi par ES programmām pilnībā atbilda ES finanšu ieņēmumiem) saglabājās zemāki par 2013. gada Konverģences programmā plānoto līmeni, pat ietverot iepriekš minēto garantijas pieprasījumu. Padome 2013. gadā ieteica Latvijai pastiprināt savu budžeta stratēģiju, lai nodrošinātu, ka novirze no VTM atspoguļo tikai sistēmiskās pensiju reformas inkrementālo ietekmi, jo Latvija tika atzīta par tiesīgu izmantot pensiju reformas klauzulu. Latvijas strukturālā bilance⁵ 2013. gadā bija 1 % no IKP. Tā kā Latvijas VTM ir 1,0 %, tad Latvija atbilda preventīvās daļas prasībām, un, balstoties uz *ex-post* novērtējumu, valsts nenovirzījās no VTM, kaut arī pensiju reformas klauzula atļautu īslaicīgu novirzi no vidējā termiņa mērķa 0,5 % no IKP 2013. gadā (skatīt 2. izcēlumu).

1. izcēlums. Latvijas statuss attiecībā uz Stabilitātes un izaugsmes pakta

Uz Latviju attiecas Pakta preventīvā daļa, un tā bija sasniegusi savu vidējā termiņa mērķi 2013. gadā. Tāpēc tai būtu jā saglabā stabils fiskālais stāvoklis, kas nodrošina atbilstību vidējā termiņa mērķim.

Paredzams, ka nominālais deficīts 2014. gadā turpinās būt stabils, bet strukturālais deficīts pasliktināsies. Programmā nominālais deficīts 2014. gadā prognozēts 1,0 % apmērā

⁴ Stabilitātes programmā izskaidrots, ka Stabilitātes un izaugsmes pakta nolūkā VTM ir mainīts tā, lai atbilstu obligātajai prasībai, ņemot vērā ekonomikas cikliskā stāvokļa novērtējuma atšķirības starp valsts pārvaldes iestādēm un Eiropas Komisiju, ar mērķi novērst sankciju risku, kas izriet no iespējamām novirzēm no VTM, kas ir stingrāks nekā obligātā prasība. Valsts regulējums vienlaikus turpinās balstīties uz strukturālā deficīta mērķi 0,5 % apmērā no IKP, kas ir nostiprināts valsts Fiskālās disciplīnas likumā.

⁵ Cikliski koriģētā bilance (atskaitot vienreizējus un pagaidu pasākumus), ko Komisijas dienesti pārrēķinājuši uz programmā iekļautās informācijas pamata, izmantojot kopīgi saskaņotu metodiku.

no IKP, kas ir nedaudz sliktāk par bilances mērķi 0,9 % no IKP 2013. gada programmā⁶. Nominālā deficīta prognoze 2014. gadam atbilst Komisijas prognozē paustajām gaidām, kaut gan pastāv nelielas atšķirības izdevumu un ieņēmumu līmeņos, kā arī atsevišķās kategorijās⁷. Galvenās izmaiņas politikā, kas ietekmē budžeta prognozes, attiecas uz nodokļiem (sīkāk aprakstītas attiecīgajā iedaļā turpmāk un 2. izcēlumā), minimālās algas pieaugumu un likumā noteiktā pensionēšanās vecuma pakāpenisko palielināšanos no 2014. gada. Ņemot vērā cikliskās norises ekonomikā, ražošanas apjoma starpībai 2014. gadā kļūstot pozitīvai, paredzams, ka (pārrēķinātā) strukturālā bilance pasliktināsies par ½ % no IKP⁸ un 2014. gadā sasniegs -1,4 % no potenciālā IKP.

Plānotais nominālais budžeta deficīts programmas pēdējos gados samazinās vēl vairāk, atspoguļojot apjomīgus izdevumu ierobežojumus attiecībā pret ieņēmumus samazinošiem pasākumiem. Laikposmam no 2015. līdz 2017. gadam programmā paredzēts, ka nominālie budžeta deficīti pakāpeniski samazināsies līdz 0,8 % 2015. gadā un līdz 0,7 % 2016.–2017. gadā. Tomēr šīs prognozes nozīmē arī kopējo ieņēmumu un kopējo izdevumu īpatsvara izteiktu samazinājumu attiecībā pret IKP par aptuveni 4 procentu punktiem laikposmā no 2013. līdz 2017. gadam (izņemot izdevumu samazinājumu, kas saistīti ar ES programmām un kam pilnībā atbilst ES fondu ieņēmumi). Attiecībā uz ieņēmumiem šis samazinājums atspoguļo vairākus diskrecionāros pasākumus, kas jau iestrādāti tiesību aktos, kā arī īpašumu ienākumu prognozēto samazināšanos (skatīt 2. izcēlumu par galvenajām politikas izmaiņām). Programmā sniegto izdevumu prognožu pamatā ir valsts "nemainīgas politikas" definīcija, kas nozīmē, ka galvenie mērķi ir noteikti atbilstīgi Fiskālās disciplīnas likuma leļupējai pieejai, un izdevumus nosaka, balstoties uz šo mērķi un ņemot vērā ieņēmumu prognozes un citu attiecīgo informāciju. Programmā tiek arī pieņemts, ka jebkāda pozitīvā starpība ("fiskālās iespējas") starp šo leļupējo pieeju un pašreizējās politikas izmaksu pilnīgi augšupējām budžeta aplēsēm tiks aizpildīta ar jaunām iniciatīvām. Tiek lēsts, ka šīs "fiskālās iespējas" 2015. gadā būs nulle, 2016. gadā – 0,7 % no IKP, bet 2017. gadā – 1,5 % no IKP. Tomēr pašreizējā pieeja nozīmē, ka vairākas programmas, to darbības termiņam beidzoties, netiek aizstātas, kā rezultātā izdevumu ierobeļojumi būs zemāki par IKP izaugsmi, un attiecīgi valdības daļa ekonomikā samazināsies. Ņemot vērā izdevumu attiecībā pret IKP jau tā salīdzinoši zemo līmeni akūtām vajadzībām daudzās politikas jomās (sīkāk aplūkots 3.3–3.5 nodaļā), to varētu būt grūti panākt, tādēļādi apdraudot mērķus, jo īpaši, ja iecerētie ieņēmumus samazinošie pasākumi tiek īstenoti kā plānots. Atzīstot šo risku pastāvēšanu, Komisijas prognozē 2015. gadā paredzēts deficīts 1,1 % no IKP apmērā pretēji programmā prognozētajam deficītam 0,8 % apmērā.

⁶ Tā kā Latvija kļuva par pilntiesīgu EMS dalībnieci 2014. gada 1. janvārī, tā 2013. gadā neiesniedza budžeta plāna projektu.

⁷ Piemēram, Komisija prognozē netiešo nodokļu attiecības pret IKP pieaugumu, atspoguļojot jaunā enerģētikas nodokļa un dažu patēriņa un dabas resursu nodokļu palielinājumu īstenošanu, bet šī attiecība saglabājas nemainīga programmas scenārijā. No otras puses, Komisija prognozē valdības ieguldījumu attiecības pret IKP (un dažu citu izdevumu kategoriju, kuras skar ES fondu apguve) pakāpeniskāku kritumu, jo tiek pabeigti projekti, kas saistīti ar 2007.–2013. gada finanšu perspektīvu: kopš 2013. gada beigām ar 2007.–2013. gada finanšu perspektīvu saistīto līdzekļu apguve valsts līmenī Latvijā sasniedza aptuveni 70 %.

⁸ Pārvaldes iestāžu programmā izklāstītās prognozes tomēr norāda uz mazāku pozitīvo ražošanas apjoma starpību 2014. gadā un attiecīgi mazāku strukturālās bilances pasliktināšanos – par ¼ procentu punkta. Turklāt pārvaldes iestādes prognozē, ka 2015.–2016. gadā ražošanas apjoma starpība saglabāsies stabila un 2017. gadā pat samazināsies, bet saskaņā ar Komisijas pārrēķiniem, kuru pamatā ir programmā iekļautā informācija un kam tika izmantota vienota metodika, pozitīvā ražošanas apjoma starpība turpina palielināties, līdz programmas perioda beigām sasniedzot 3,5 % no potenciālā ražošanas apjoma.

2. izcēlums. Galvenie budžeta pasākumi

Ieņēmumi	Izdevumi
2013	
<ul style="list-style-type: none"> • Sistēmiska pensiju reforma⁽ⁱ⁾ (-0,5 % no IKP) 	N. p.
2014	
<ul style="list-style-type: none"> • Sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes samazinājums no 35,09 % uz 34,09 % (-0,2 % no IKP) • Iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) neapliekamā minimuma palielinājums (0,2 % no IKP) • Nodoklis par subsidēto elektroenerģiju (nodoklis enerģijas ražotājiem) (0,1 % no IKP) • Augstāki nodokļu ieņēmumi minimālās algas pieauguma dēļ (0,1 % no IKP) • Augstāki nodokļu ieņēmumi nodokļu kontroles un pārvaldības pieaugošanas efektivitātes dēļ (0,2 % no IKP) 	<ul style="list-style-type: none"> • Pensionēšanās vecuma palielinājums (ietekme nav norādīta)⁽ⁱⁱ⁾ • Izmaiņas pensiju indeksācijas formulā (ietekme nav norādīta)
2015	
<ul style="list-style-type: none"> • Sistēmiska pensiju reforma (-0,3 % no IKP)⁽ⁱ⁾ • IIN likmes samazinājums no 24 % uz 23 % (-0,2 % no IKP) 	<ul style="list-style-type: none"> • Pensionēšanās vecuma palielinājums (ietekme nav norādīta)⁽ⁱⁱ⁾
2016	
<ul style="list-style-type: none"> • Sistēmiska pensiju reforma (-0,3 % no IKP)⁽ⁱ⁾ • IIN likmes samazinājums no 23 % uz 22 % (-0,2 % no IKP) 	<ul style="list-style-type: none"> • Pensionēšanās vecuma palielinājums (ietekme nav norādīta)⁽ⁱⁱ⁾
2017	
<ul style="list-style-type: none"> • N. p. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pensionēšanās vecuma palielinājums (ietekme nav norādīta)⁽ⁱⁱ⁾
<p><u>Piezīmes:</u> Tabulā ietekme uz budžetu nozīmē ietekmi, par kuru ziņots programmā, t.i., par kuru paziņojušas valsts pārvaldes iestādes. Plusa zīme norāda, ka ieņēmumi / izdevumi pieaug pasākuma rezultātā.</p> <p>i) daļu no sociālās apdrošināšanas iemaksām novirza no centrālās valdības budžeta uz privāti pārvaldītiem fondiem, un valdības rīcībā esošie ieņēmumi attiecīgi samazinās. Šis īpatsvars palielinās no 2 % no bruto algām 2012. gadā līdz 4 % 2013. gadā, 5 % 2015. gadā un 6 % 2016. gadā.</p> <p>ii) no 2014. gada likumā noteiktais pensionēšanās vecums (62 gadi 2013. gadā) tiek ik gadu palielināts par 3 mēnešiem, līdz 2025. gadam sasniedzot 65 gadus. Līdztekus tiek palielināts arī priekšlaicīgas pensionēšanās vecums un minimālais apdrošināšanas periods.</p>	

Prognozētā novirze no VTM atspoguļo sistēmiskās pensiju reformas ietekmi 2014.–2016. gadā un pārsniedz šo ietekmi 2017. gadā saskaņā ar programmas scenāriju, kamēr Komisijas prognozē norādīts uz agrīnākas un lielākas novirzes risku. (Pārrēķinātā) strukturālā bilance pakāpeniski pasliktinās, sākot ar 2014. gadu, jo plānotā nominālā deficīta samazinājums ir mazāks nekā cikliskais komponents pozitīvās ražošanas apjoma starpības paplašināšanās dēļ. Saskaņā ar programmas scenāriju (pārrēķinātais) strukturālais deficīts

2017. gadā sasniedz 1,8 % no potenciālā IKP pretēji VTM – strukturālajam deficītam 1,0 % apmērā. Šī pasliktināšanās tomēr ietver sistēmiskās pensiju reformas ietekmi. Reforma tiek īstenota 2013., 2015. un 2016. gadā, un tā nozīmē pakāpeniski palielināt sociālo apdrošināšanas iemaksu īpatsvaru, kas tiek novirzīti no budžeta privāti pārvaldītās pilnībā fondētās shēmās, ar papildu izmaksām 0,5 % apmērā 2013. gadā, un aptuveni 0,3 % apmērā no IKP gan 2015., gan 2016. gadā. Katra ietekme pieļauj īslaicīgu novirzi no VTM uz ne vairāk kā 3 gadiem ar nosacījumu, ka tiek saglabāta atbilstoša drošības rezerve attiecībā uz deficīta atsaucē vērtību. Ņemot vērā atļauto novirzi no VTM, plānotais strukturālais deficīts atbilst Pakta prasībai līdz 2016. gadam, bet izraisa novirzi no prasītās korekcijas virzībā uz VTM 2017. gadā. Tomēr saistībā ar budžeta scenāriju pastāv riski, kas, kā norādīts iepriekš, izriet no izdevumu pret IKP attiecības ļoti izteiktās pasliktināšanās. Balstoties uz Komisijas 2014. gada pavasara prognozi, novirze no VTM varētu jau 2015. gadā pārsniegt pensijas reformas attaisnoto.

Parāda attiecībai pret IKP ir tendence samazināties. Saskaņā ar programmas scenāriju vispārējās valdības parāds saglabājas aptuveni 38-39 % no IKP apmērā 2013. un 2014. gadā un sāk ievērojami samazināties no 2015. gada, līdz programmas perioda beigām sasniedzot 31 %. Tas atspoguļo Latvijas saistību izpildi saskaņā ar 2009.-2011. gada finanšu palīdzības programmu: 2014. gada martā Latvija atmaksāja ES 1 miljardu euro, un vēl viens līdzīga mēroga maksājums ir paredzēts 2015. gada sākumā. Lai finansētu šos maksājumus Latvijas iestādes 2014. gadā emitēja divas veiksmīgas etalona apjoma obligācijas ar 7 un 10 gadu termiņu. Pēc tam, kad 2015. gadā būs veikti būtiski atmaksājumi ES, zudīs vajadzība uzturēt lielas piesardzīgas rezerves⁹, kas ļaus samazināt parāda attiecību. Programmas pilnīga īstenošana parādu līdz 2030. gadam samazinātu vēl vairāk. Tā kā parāda attiecība pret IKP ir mazāka par atsaucē vērtību, parāda samazināšanas kritērijs nav piemērojams.

Fiskālais regulējums

Fiskālās disciplīnas likuma (FDL) pieņemšana un Fiskālās disciplīnas padomes izveidošana lika pamatu uz noteikumiem balstītas fiskālās politikas izstrādei. Likums tika pieņemts 2013. gada martā, un lielākā daļa tā noteikumu, ar kuriem paredz strukturālā līdzsvara noteikumu, izdevumu noteikumu un vidējā termiņa plānošanu, tagad ir spēkā, un pārejas noteikumi joprojām tiek piemēroti tehniskākiem aspektiem. 2014. gada budžeta process bija pilnībā balstīts uz jauno likumu. Vidējā termiņa budžeta likuma ikgadējo atjauninājumu laiks tomēr vēl ir jāsaskaņo ar Eiropas pusgadu, pārceļot tos no rudens uz pavasari. Likuma noteikumi, ar kuriem izveido neatkarīgu Fiskālās disciplīnas padome, stājās spēkā 2014. gada 1. janvārī, un padome savu atklāšanas sanākumi rīkoja 25. februārī. Padome oficiāli uzraudzīs politikas atbilstību Fiskālās disciplīnas likumam, izmantojot regulārus un *ad hoc* ziņojumus, un nodrošinās neatkarīgus atzinumus par makroekonomikas prognozēm, tostarp ekonomikas ciklisko stāvokli. Lai gan ieteikums stiprināt valsts fiskālo regulējumu ir ņemts vērā, piesardzīgas fiskālās politikas veidošanas kultūras izveide ir ilgtermiņa uzdevums, jo īpaši, ņemot vērā dziļi iesakņojušos praksi pieņemt lēmumus *ad hoc* manierē. Piemēram, Fiskālās disciplīnas padome jau saskārās ar savu pirmo pārbaudījumu 2014. gada martā, kad tā iesniedza *ad hoc* ziņojumu, jo tiesību akta priekšlikums neatbilda Fiskālās disciplīnas likuma prasībām.

Ilgtermiņa ilgtspējība

---

⁹ Kopš 2013. gada beigām pārvaldes iestādes 6 % no IKP uzturēja valūtā un depozītos.

Latvija, šķiet, saskaras ar zemu fiskālās stabilitātes risku, bet ir jānodrošina pietiekami primārie pārpalikumi. Vidējā termiņa ilgtspējības nepietiekamība¹⁰, kas parāda korekcijas līdž pat 2020. gadam, kuras nepieciešamas, lai 2030. gadā panāktu parāda līmeni 60 % apmērā no IKP, ir -2,4% no IKP, kas galvenokārt saistīts ar zemo valdības parāda līmeni (33,4 % no IKP 2015. gadā) un prognozēto novecošanās izmaksu samazinājumu (kas līdz 2030. gadam dos -1,2 procentu punktus no IKP). Ilgtermiņā Latvija, šķiet, saskaras ar zemu fiskālās stabilitātes risku galvenokārt saistībā ar prognozēto novecošanās izmaksu samazinājumu, kas ļoti ilgā termiņā dos -1,6 procentu punktu no IKP. Ilgtermiņa ilgtspējības nepietiekamība¹¹, kas norāda uz nepieciešamajām korekcijām, lai nodrošinātu ka parāda pret IKP attiecībai nav tendence arvien pieaugt, ir -0,1 % no IKP. Riski būtu augstāki, ja strukturālā primārā bilance atgrieztos pie iepriekš novērotajām zemākajām vērtībām, piemēram, vidējā rādītāja laikposmā no 2004. līdz 2013. gadam. Turklāt šīs prognozes nozīmē likumā noteikto pensiju kompensācijas likmes strauju kritumu, kas apdraud pensiju adekvātumu nākotnē vai rada draudus, ka pašreizējā politika tiks pārskatīta, kas varētu ietekmēt ilgtspējību nākotnē. Tādējādi būtu pareizi, ja Latvija nodrošinātu pietiekamus primāros pārpalikumus, lai saglabātu publisko finanšu ilgtspēju.

Privāti pārvaldītā fondētā pensiju shēma pakāpeniski pārņems daļu no publiskās pensiju shēmas pensiju saistībām, un tādējādi samazinās riskus, kas saistīti ar nākotnes pensiju ilgtspēju. Lai finansētu nākotnes izdevumus, kas saistīti ar iedzīvotāju novecošanu, Latvija 2013. gadā palielināja iemaksas fondētajā pensiju shēmā no 2 % līdz 4 % no bruto algām, un saskaņā ar pašreizējiem plāniem šī likme 2015. gadā palielināsies vēl – līdz 5 %, bet 2016. gadā – līdz 6 %. Pensionēšanās vecums 2014. gadā tika palielināts par trīs mēnešiem no 62 gadiem, un katru gadu tiks palielināts vēl par trīs mēnešiem, lai 2025. gadā sasniegtu 65 gadus; tomēr nav iecerēts saistīt pensionēšanās vecumu vai pabalstus ar paredzamo mūža ilgumu. Minimālais iemaksu periods, lai sasniegtu pilnu pensiju, tika palielināts no 10 līdz 15 gadiem.

Publisko debašu uzmanības lokā ir nonākusi veselības aprūpe kā nozare, kurā lielāks un efektīvāks finansējums spētu dot ievērojamus dzīves kvalitātes uzlabojumus. Galvenie iedzīvotāju veselības stāvokļa rādītāji, piemēram, paredzamais mūža ilgums, joprojām ir ļoti

---

¹⁰ Skatīt V tabulu. Vidējā termiņa ilgtspējības nepietiekamības (S1) rādītājs norāda uz nepieciešamajiem atklātajiem korekcijas centieniem – stabila strukturālās primārās bilances uzlabojuma ieviešanu līdz 2020. gadam un tā saglabāšanu nākamo 10 gadu laikā, lai 2030. gadā samazinātu parāda līmeni līdz 60 % no IKP, tostarp finansējumu jebkādiem papildu izdevumiem līdz paredzētajam termiņam, kas rodas novecojošo iedzīvotāju dēļ. Lai novērtētu ilgtspējas problēmas mērogu, tika izmantotas šādas robežvērtības: i) ja S1 vērtība ir mazāka par nulli, valstij tiek noteikts zems risks; ii) ja primārajā bilancē ir nepieciešama strukturālā korekcija līdz pat 0,5 procentu punktu apmērā no IKP gadā līdz 2020. gadam pēc pēdējā gada, uz kuru attiecas 2013. gada rudens prognoze (2015. gads) (norādot kumulētu korekciju 2,5 procentu punktu apmērā), valstij tiek noteikts vidējs risks; un, iii) ja tā pārsniedz 2,5 (nozīmējot, ka ir nepieciešama strukturālā korekcija, kas pārsniedz 0,5 procentu punktus no IKP gadā), valstij tiek noteikts augsts risks.

¹¹ Skatīt V tabulu. Ilgtermiņa ilgtspējības nepietiekamības (S2) rādītājs norāda uz tūlītējo un pastāvīgo korekciju, kas nepieciešama, lai izpildītu dinamiskos budžeta ierobežojumus, tostarp novecošanās izmaksas. S2 rādītājam ir divi komponenti: i) sākotnējais budžeta stāvoklis (*IBP*), kas rada parādu stabilizējošās primārās bilances nepietiekamību; un ii) novecošanās izmaksu dēļ nepieciešamā papildu korekcija. Galvenais pieņēmums, kas izmantots S2 atvasināšanai, ir, ka bezgalīgā termiņā parāda līmeņa pieaugumu ietekmē procentu likmes diferenciālis (t.i., starpība starp nominālo procentu likmi un reālo izaugsmes līmeni); tādējādi tas nebūt nenozīmē, ka parāda līmenis samazināsies zem ES līgumā noteiktās 60 % parāda robežvērtības. Rādītājam S2 tika izmantotas šādas robežvērtības: i) ja S2 vērtība ir mazāka par 2, valstij tiek noteikts zems risks; ii) ja šī vērtība ir starp 2 un 6, tad valstij tiek noteikts vidējs risks; un, iii) ja vērtība ir lielāka par 6, tad valstij tiek noteikts augsts risks.

vāji, un darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju augstā mirstība pasliktina demogrāfiskās problēmas. Latvijas sliktos rādītājus veselības aprūpes jomā apstiprina novērtējumi par veselības rādītājiem, kurus, iespējams, mazāk sarežģī dzīvesstila faktori, piemēram, agrīnās attīstības rādītāji un slimības, no kurām var izvairīties ar vakcinēšanu. Pirmajā acu uzmetienā nešķiet, ka veselības aprūpes nozare Latvijā radītu fiskālās stabilitātes problēmas, un veselības aprūpes publisko izdevumu īpatsvars ir pieticīgs – 3,9 % no IKP 2012. gadā salīdzinājumā ar vidēji 7,3 % Eiropas Savienībā. Tomēr sīkāka analīze var liecināt, ka vidējā termiņā, iespējams, būtu jāapsver papildu finansējums veselības aprūpei, lai apmierinātu iedzīvotāju veselības aprūpes vajadzības, jo īpaši neaizsargāto grupu vajadzības. Tas ir jāapsver, ņemot vērā fiskālo kapacitāti, un jāīsteno rentablā veidā, lai nodrošinātu veselības rādītāju uzlabošanu. Šajā kontekstā Latvija plāno ieviest jaunu veselības aprūpes finansēšanas modeli, ieviešot obligāto veselības valsts apdrošināšanu. Reformas mērķis ir noteikt formulu veselības aprūpes sistēmas publiskā finansējuma palielināšanai, iespējams, līdz pat 4,5 % no IKP turpmāko gadu laikā, vienlaikus nodrošinot stabilāku finansējuma bāzi. Galvenie reformas parametri vēl ir jādefinē, līdz ar to iespējamo ietekmi veselības aprūpes pakalpojumu finansējuma, vispārējās efektivitātes un pieejamības ziņā šajā posmā nevar novērtēt.

Nodokļu sistēma

Latvijas nodokļu pret IKP attiecība – 27,6 % no IKP 2013. gadā – joprojām ir viena no zemākajām ES, un nodokļu struktūra ir izaugsmei visai labvēlīga. Patēriņa nodokļu proporcija nodokļu kopumā ir salīdzinoši augsta, bet kapitāla un darījumdarbības nodokļu proporcija ir viena no zemākajām ES. Nesenās nodokļu reformas koncentrējas uz jomām, kas tika norādītas 2013. gada ieteikumos; analīze šajā dienestu darba dokumentā liek secināt, ka Latvija ir panākusi nelielu progresu pasākumos, kas tika veikti, lai ņemtu vērā šos ieteikumus.

Nodokļu slogs mazatļotiem darba ņēmējiem ģimenēm ar apgādājamām personām ir nedaudz samazinājies, bet nodokļu slogs neprecētiem darba ņēmējiem samazinājās minimāli un joprojām ir augsts. 2014. gada budžeta instrumentu kopuma ietvaros pārvaldes iestādes daļēji aizstāja iepriekš plānoto iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes vispārējo samazinājumu ar lielākiem ar nodokli neapliekamajiem minimumiem, jo īpaši attiecībā uz apgādājamām personām, un samazināja sociālās iemaksas¹². Rezultātā nodokļu slogs ģimenēm ar apgādājamām personām tika būtiski samazināts (no 39,6 % 2012. gadā līdz 35,7 % 2014. gadā ģimenēm ar diviem pelnītājiem, kurā katrs pelna 67 % no vidējās algas un kurā ir divi apgādājami bērni), bet nodokļu slogs neprecētiem darba ņēmējiem, kuri pelna 67 % no vidējās algas, uzlabojās minimāli (no 43,6 % līdz 42,1 %). Tiek plānots, ka vispārēja darbaspēka nodokļu samazināšana turpināsies nākamajos gados, jo iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme 2015. gadā un atkal 2016. gadā tiks samazināta par vienu procentu punktu. Varētu sagaidīt, ka koncentrētāka pieeja neprecētiem mazatļotiem darba ņēmējiem radīs

---

¹² 2013. gada konverģences programma paredzēja, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) likme tiktu samazināta par 2 procentu punktiem 2014. gadā un par 2 procentu punktiem 2015. gadā. Grozītā stratēģija, kas pieņemta 2014. gada budžeta paketes ietvaros, paredz pakāpeniskāku IIN likmes samazināšanu: par 1 procenta punktu 2015. gadā un par 1 procenta punktu 2016. gadā. 2014. gadā uzsvars tika novirzīts no likmju samazināšanas uz IIN ar nodokli neapliekamo minimālo robežvērtību palielināšanas, paaugstinot vispārējo robežvērtību no EUR 64 līdz EUR 75, pabalstu par apgādājamām personām no EUR 114 līdz EUR 165 pēc tam, kad ar 2013. gada 1. jūliju tas tika palielināts no EUR 100 līdz EUR 114. Turklāt sociālās apdrošināšanas iemaksu (SAI) likme 2014. gadā tika samazināta par 1 procentu punktu no 35,09 % līdz 34,09 %, un tika ieviesti "griesti", lai no 2014. gada ierobežotu maksimālo ikgadējo SAI nodokļa bāzi līdz EUR 46 400.

lielāku ietekmi uz nodarbinātību, jo ir konstatēts, ka augstais nodokļu slogs Latvijā sekmē sliktus nodarbinātības rādītājus mazkvalificētiem darba ņēmējiem un nedeklarētu darbu¹³.

Vides nodokļi ir zināmā mērā pastiprināti, bet to spēja ietekmēt iedzīvotāju uzvedību šķiet ierobežota, un joprojām pastāv dažas videi nelabvēlīgas subsīdijas. Atbilstīgi ieteikumiem 2013. gadā tika paaugstināti daži akcīzes un vides nodokļi¹⁴, kaut gan šo nodokļu palielinājumu ietekme uz budžetu bija pieticīga un izraisīja tikai ierobežotu nodokļa sloga novirzīšanu. Vides rādītāji joprojām rada vērā ņemamas problēmas, kas aplūkots turpmāk 3.4 iedaļā. Proti, neraugoties uz to, ka Latvija ir vienīgā Baltijas valsts ar salīdzinoši sarežģītiem transportlīdzekļu nodokļiem, tostarp transportlīdzekļu reģistrācijas nodokli, kas piesaistīts CO₂ emisijām, emisijas no jauna reģistrētām automašīnām joprojām ir augstākās ES.¹⁵ Nodokļi, kas saistīti ar atkritumu apsaimniekošanu, šķiet tikpat neefektīvi atkritumu novirzīšanā no poligoniem uz atkārtotu pārstrādi. Turklāt akcīzes vai vides nodokļiem nav noteikuma par indeksāciju, un tiek prognozēts, ka to reālā vērtība laika gaitā kritīsies. Visuzkrītošākās videi nelabvēlīgās subsīdijas ir atbrīvojums no degvielas akcīzes nodokļa dīzeļdegvielai, ko izmanto lauksaimniecības ražošanā, un petrolejai, dīzeļdegvielai vai degvielleļļai, ko izmanto siltuma ražošanā, un samazinātā PVN likme, ko piemēro siltumenerģijai.

Ieņēmumi no īpašuma nodokļiem varētu nodrošināt iespējas izaugsmi veicinošai nodokļu novirzīšanai. Īpašuma nodokļi Latvijā 2012. gadā deva ieņēmumus 0,9 % apmērā no IKP, kas ir krietni mazāk par ES-28 valstu vidējo rādītāju – 2,3 %. Īpašuma nodokļu režīms Latvijā 2013. gadā tika mainīts, piešķirot ievērojamu elastību vietējām pašvaldībām īpašuma nodokļa likmju koriģēšanā. Kaut gan joprojām ir pārāgri izdarīt secinājumus par reformas efektivitāti, ir dažas norādes uz to, ka vietējās pašvaldības varētu izvēlēties zemākas nodokļa likmes un/vai piešķirt atbrīvojumus nolūkā rosināt nodokļu maksātājus reģistrēties to teritorijā, lai konkurētu par iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu daļu. Vienlaikus pakāpeniski kadastrālo vērtību uzlabojumi izraisīja īpašuma nodokļa bāzes pieticīgu pieaugumu.

Pārvaldes iestādes ir panākušas nelielu progresu, uzlabojot nodokļu iekasēšanu un samazinātu nedeklarētās saimnieciskās darbības proporciju, jo īpaši uzlabojot riska novērtējumu un palielinot sodus par krāpniecisku darbību. Tomēr problēmas šajā jomā turpina pastāvēt. Konkrēti, neraugoties uz to, ka ieņēmumi no patēriņa nodokļiem veido ievērojamu daļu no kopējiem nodokļiem, tos varētu būtiski palielināt, ja tiktu uzlabota nodokļu iekasēšana: netiešā nodokļa likme par patēriņu 17,4 % apmērā 2012. gadā ir viena no zemākajām ES, neskatoties uz salīdzinoši augstajām PVN likmēm (standartlikme – 21 %, samazinātā likme – 12 %). Kopējais PVN ieņēmumu zudums 2000.–2011. gadā bija otrs augstākais ES, ko pirms krīzes sekmēja samazinātās nodokļa likmes diezgan plašā

¹³ SVF uzskata, ka darbaspēka nodokļu slogs trīs Baltijas valstīs ir nozīmīgs strukturālā bezdarba veicinātājs. SVF konstatēja, ka nodokļu sloga samazinājumi izskaidro aptuveni 30 % no atšķirībām strukturālajā bezdarbā un ka nodokļu sloga samazinājums par 10 procentu punktiem izraisītu strukturālā bezdarba samazinājumu par 2 līdz 4 procentu punktiem, ja visi pārējie faktori ir vienādi. Skatīt SVF (2014. gads): "*Baltic Cluster Report – Selected Issues: Unemployment in the Baltics*", 69.–90. lpp., Vašingtona, 2014. gada maijs.

¹⁴ Ar 2014. gada 1. janvāri akcīzes nodokļa likme tika palielināta dabas gāzei, ko neizmanto lauksaimniecībā un rūpniecībā, citiem gāzveida ogļūdeņražiem un tabakas izstrādājumiem. Turklāt tika paplašināta vides nodokļu bāze, un attiecībā uz vairākiem dabas resursiem likme tika palielināta par 20-25 %. No 2014. gada 1. jūlija tiks ieviests jauns ceļu nodoklis (euro vinjete).

¹⁵ <http://www.eea.europa.eu/publications/monitoring-co2-emissions-from-new-cars>.

izmantošana, bet pēdējos gados – strauji pieaugušās PVN iekasēšanas atšķirības.¹⁶ Citas pieejamās aplēses par ēnu ekonomikas un nedeklarētā darba, jo īpaši "aplokšņu" algu, īpatsvaru apstiprina šos konstatējumus.¹⁷ Šo problēmu palīdzētu risināt nodokļu un muitas iestāžu stiprināšana, PVN iekasēšanas efektivitātes uzlabošana¹⁸, kā arī tiesu iestāžu lomas stiprināšana un atbilstīgu sankciju piemērošana par noziegumiem nodokļu jomā.

No 2014. gada paredzēts palielināt uzņēmumu ienākuma nodokļa nozīmi parādu finansēšanā. No vienas puses, 2014. gada budžeta paketes ietvaros uzņēmumu ienākuma nodokļa likumā ieviestu izmaiņu vidū nosacīto procentu likmju atskaitīšana par uzkrāto peļņu – pasākums, kas izveidots, lai veicinātu pašu kapitāla kapitalizāciju –, ir atcelts, un maksimālo procentu atskaitīšanas ierobežojums ir likvidēts. No otras puses, no 2014. gada 1. janvāra nodokļu atvieglojumu piemērošana ieguldījumiem jaunās ražošanas tehnoloģijās un konkrētos projektos, kurus apstiprinājusi valdība, ir pagarināta līdz 2020. gadam, kā arī no 2014. gada 1. jūlija tiek ieviesti nodokļu atvieglojumi konkrētām pētniecības un izstrādes izmaksām. Tādējādi noteiktai uzkrātajai peļņai, kas ieguldīta uzņēmuma attīstībā, joprojām piemēro labvēlīgu nodokļu režīmu. Būtu noderīga salīdzinoša analīze par iepriekš minēto pasākumu efektivitāti praksē, lai izvēlētos vispiemērotākos instrumentus.

3.2. Finanšu nozare

2013. gadā Latvija saņēma KVAI par mikro- un makroprudenciālo politiku, lai novērstu nepilnības, kas varētu rasties no kredītu pieauguma nākotnē un nerezidentu banku darbības. Analīze šajā dienestu darba dokumentā liek secināt, ka Latvija ir panākusi ievērojamu progresu pasākumos, kas tika veikti, lai ņemtu vērā šo ieteikumu.

Saistībā ar Latvijas gatavības pievienoties eurozonai novērtējumu ir pastiprināta finanšu uzraudzība un palielināti attiecīgie resursi, jo īpaši attiecībā uz pieaugošā nerezidentu banku sektora pārraudzību. Papildu likviditātes un kapitāla pietiekamības prasības attiecībā uz nerezidentu bankām tika ieviestas 2013. gadā, tiek veiktas regulāras iekšējas un ārējas pārbaudes, un vēl vairāk ir nostiprināts Noguldījumu garantiju fonds. Latvijas Hipotēku un zemes bankas pārstrukturēšana, lai veiktu attīstības aizdevumu darbības, joprojām ir problemātiska, bet vienotas Attīstības iestādes veidošana patlaban turpinās. Iestādes izvērtē Citadeles bankas pārdošanas nosacījumus un apsver papildu finanšu resursus un cilvēkresursus, lai risinātu sarežģītus finanšu un nodokļu nemaksāšanas noziegumus. Turpinoties aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanai komercbankās, pieeja finansējumam joprojām ir problemātiska, jo īpaši mājāsaimniecībām, MVU un jaundibinātiem uzņēmumiem.

3.3. Darba tirgus¹⁹, izglītības un sociālā politika

¹⁶ http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/vat-gap.pdf. Interpretējot rādītājus pētījumā, pienācīgi būtu jāapsver arī ievērojamajām pārmaiņām Latvijas ekonomikas struktūrā korekciju posmā.

¹⁷ Eiropas Komisija (2014a) "*Employment and Social Developments in Europe 2013*", <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7684&visible=1> 5. diagramma, 10. diagramma.

¹⁸ Eiropas Komisija (2014b), Komisijas ziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam, Septītais ziņojums saskaņā ar 12. pantu Regulā (EEK, Euratom) Nr.1553/89 par PVN iekasēšanu un kontroles procedūrām, COM(2014)69 final.

¹⁹ Sīkāku informāciju skatīt 2014. gada Vienotajā nodarbinātības ziņojumā, COM(2013)801, kurā iekļauts kopsavilkuma pārskats par galvenajiem nodarbinātības un sociālajiem rādītājiem.

Lai gan bezdarba līmenis ir ievērojami samazinājies, tas joprojām ir virs 11 %, kas nozīmē ievērojamas ekonomiskās un sociālās izmaksas. Jauniešu nodarbinātība joprojām ir problēma, un personu ar invaliditāti²⁰ un pirmspensijas vecuma personu bezdarba līmenis ir ievērojami lielāks nekā vidēji ES. Tāpat joprojām ir jārisina tādi jautājumi kā mērķtiecīgi sociālie pakalpojumi, sociālās palīdzības nodrošinājums un piemērotība un pabalstu saņēmēju aktivizēšana. Prasmju neatbilstībām un profesionālās un augstākās izglītības kvalitātei ir jāpievērš pastāvīgu uzmanību. Augstākās izglītības tīkls ir pārāk plašs un sadrumstalots, ņemot vērā iedzīvotāju skaita samazināšanos. Tas piedāvā pārāk daudz studiju programmas, kuras savstarpēji pārklājas, un tam ir ierobežotas iespējas piesaistīt ārvalstu studentus un mācībspēkus. Akreditācijas sistēma neatbilst starptautiskajiem standartiem, un finansēšanas sistēma nerada stimulus kvalitātes uzlabošanai. Viena no lielākajām sociālajām problēmām ir saistīta ar ienākumu nevienlīdzību, kā arī pieeju veselības aprūpes pakalpojumiem un to iedzīvotāju lielo īpatsvaru, kuru veselības aprūpes vajadzības netiek apmierinātas; šie faktori arī rada šķēršļus dalībai darba tirgū. Turklāt ir jāuzlabo pārrobežu pieeja veselības aprūpei un profesionālajai izglītībai.

Latvija 2013. gadā saņēma konkrētai valstij adresētu ieteikumu par ilgtermiņa un jauniešu bezdarba problēmas risināšanu, visaptverošas profesionālās orientācijas izveidi, reformu īstenošanu profesionālās izglītības un apmācības nozarē un mācekļa prakses vietu kvalitātes un pieejamības uzlabošanu. Tie arī ieteica risināt augstā nabadzības līmeņa problēmu, reformējot sociālo palīdzību, samazinot bērnu nabadzību, un īstenot reformas augstākās izglītības un zinātnes nozarēs. Analīze šajā dienestu darba dokumentā ļauj secināt, ka Latvija ir panākusi nelielu progresu, īstenojot pasākumus, lai ņemtu vērā ieteikumus darba tirgus jomā, ierobežotu progresu attiecībā uz sociālās palīdzības reformām, un ir panākusi ievērojamu progresu bērnu nabadzības problēmas risināšanā. Latvija nav panākusi nekādu progresu attiecībā uz augstākās izglītības reformām, un neliels progress panākts pētniecības iestāžu modernizācijā (pilnu KVAI novērtējumu skatīt kopsavilkuma tabulā 4. iedaļā).

Darba tirgus

Bezdarba līmenis 2013. gadā samazinājās līdz 11,9 %, un ilgtermiņa bezdarba līmenis arī samazinās. Jauniešu bezdarbs ir samazinājies, tomēr joprojām pārsniedz ES vidējo rādītāju (2013. gadā – 23,2 %). Aktīvas darba tirgus politikas (ADTP) mērogs 2013. gadā palielinājās salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, tomēr finansējuma īpatsvars sabiedriskajiem darbiem kopējā ADTP paketē joprojām ir pārāk augsts, proti, apmēram 30 %. Bezdarbnieku profilēšana beidzot tika ieviesta 2013. gada beigās. Latvija ir arī grozījusi savus tiesību aktus, lai noteiktu kritērijus, kuri reglamentē to, kas būtu uzskatāms par “piemērotu darbu” (darbs, no kura nevar atteikties, neriskējot zaudēt bezdarbnieka pabalstu), un ir nodrošinājusi normatīvo regulējumu, lai uzlabotu palīdzību darba meklēšanā. Tika ieviests izmēģinājuma projekts, lai sniegtu lielāku atbalstu ilgtermiņa bezdarbniekiem un palielinātu sadarbību starp valsts nodarbinātības dienestiem un sociālajiem dienestiem. Pamatojoties uz šo pieredzi, līdzīgi pasākumi tiks īstenoti 2014. gadā. Vēl ir pārāgri izvērtēt, vai līdz šim veiktie ADTP pasākumi palīdzēs ilgtermiņa bezdarbniekiem atgriezties darba tirgū.

3. izcēlums. Garantijas jauniešiem īstenošana Latvijā²¹

Nozīmīgas problēmas garantijas jauniešiem (GJ)²² īstenošanā Latvijā ir:

²⁰ Personu ar invaliditāti bezdarba līmenis (29 %) pārsniedz ES vidējo rādītāju, kas ir 17,4 % (2012. gadā).

²¹ Latvija 2013. gada decembrī iesniedza Garantijas jauniešiem īstenošanas plānu ar nosaukumu “Valsts garantijas jauniešiem īstenošanas plāns 2014.–2018. gadam”.

- nepietiekama administratīvā kapacitāte, lai sniegtu efektīvus pakalpojumus;
- izstrādāt pietiekami vērienīgus informatīvus pasākumus neregistrētiem, neaktīviem jauniešiem.

Sociālā situācija un veselības aprūpe

Nabadzība un sociālā atstumtība apdraud ģimenes ar bērniem, bezdarbniekus, cilvēkus ar invaliditāti, vecāka gadagājuma sievietes un cilvēkus, kas dzīvo lauku rajonos. 2013. gadā tika lēsts, ka 35,1 % iedzīvotāju apdraud nabadzība vai atstumtība, bet 24 % cieš no dziļas materiālās nenodrošinātības. Latvijas izdevumu rādītājs sociālajai aizsardzībai procentos no IKP ir viens no zemākajiem ES pēdējo dažu gadu laikā: aptuveni 12 % no IKP 2011. gadā un 11,2 % no IKP 2012. gadā (ES vidējais rādītājs tajā laikā bija tuvu 20 % no IKP). Sociālās palīdzības nodrošinājums un piemērotība ir zema, un varētu uzlabot dažu sociālās palīdzības saņēmēju grupu motivāciju strādāt. Daudzi pabalstu saņēmēji saskaras ar šķēršļiem nodarbinātībā, piemēram, sliktu veselību, zemu kvalifikāciju, aprūpes pienākumiem, atkarībām, zemu reģionālo mobilitāti un zemu motivāciju. Sociālo dienestu vājā kapacitāte traucē sekmīgi iesaistīt pabalstu saņēmējus aktīvā nodarbinātībā.

Attiecībā uz ieteikumu reformēt sociālo palīdzību Latvija 2013. gada jūnijā pabeidza plaša mēroga novērtējumu par sociālā nodrošinājuma sistēmu, tostarp sociālo palīdzību (to veica Pasaules Banka). Valdība 2013. gada decembrī vienojās par reformas virzienu, bet galveno pasākumu īstenošana nav plānota līdz 2016. gadam. Valdība arī ir iecerējusi uzlabot sociālā darba kvalitāti un mērogu. Valdība nav atcēlusi lēmumus, kas pieņemti 2012.–2013. gadā, par garantētā minimālā ienākuma pabalsta samazināšanu un centrālās valdības līdzfinansējuma atcelšanu šim pabalstam.

Attiecībā uz ieteikumu samazināt bērnu nabadzību Latvija ievērojami paaugstināja vairākus ar bērniem saistītus pabalstus un paaugstināja IIN ar nodokli neapliekamos minimumus par apgādājamām personām. Latvija arī noteica, ka atbildība par skolas piederumu nodrošināšanu (grāmatas, darba burtnīcas) piekrīt valstij vai pašvaldībai, tādējādi atbrīvojot vecākus no šīm izmaksām. Lai nodrošinātu oficiālu bērnu aprūpi bērniem, kas jaunāki par pieciem gadiem, valdība no 2013. gada septembra ieviesa bērnu aprūpes kuponus. Visi vecāki ar bērniem vecumā no 1,5 līdz 4 gadiem, kuriem nav vietas bērnudārzā, var iegādāties bērnu aprūpes pakalpojumus no privātiem pakalpojumu sniedzējiem. Turklāt no 2014. gada janvāra tika atcelti līdzmaksājumi bērniem par kompensējamām zālēm. Šo pasākumu ietekme piekļuves, cenu pieejamības un bērnu aprūpes kvalitātes ziņā būtu vēl vairāk jāuzrauga.

Latvija ir veikusi dažus pasākumus, lai risinātu nabadzības problēmu. Tika būtiski palielināti ar invaliditāti saistītie pabalsti. Mazatļoti darba ņēmēji ar apgādājamām personām varēs izmantot palielinātos IIN neapliekamos minimumus. Minimālās algas palielināšana var samazināt strādājošo nabadzību, bet vienlaikus var arī dažos reģionos mazkvalificētiem strādniekiem samazināt darbavietu radīšanas potenciālu. Pensiju indeksācija tika daļēji (līdz EUR 285) atjaunota.

²² Saskaņā ar Padomes 2013. gada 22. aprīļa ieteikumu par garantijas jauniešiem izveidi (2013/C 120/01): "nodrošināt, ka visi jaunieši, kas jaunāki par 25 gadiem, četru mēnešu laikā pēc kļūšanas par bezdarbniekiem vai formālās izglītības beigšanas saņem kvalitatīvu darbu, turpmākas izglītības, mācekļa prakses vai stažēšanās piedāvājumu."

Latvijā ir viens no lielākajiem to iedzīvotāju īpatsvaram ES, kuru veselības aprūpes vajadzības netiek apmierinātas. Veselības aprūpes izmaksas ir galvenais šķērslis taisnīgai piekļuvei – ne tikai vienai piektdaļai iedzīvotāju ar viszemākajiem ienākumiem, bet arī piektdaļai ar otriem zemākajiem ienākumiem.²³ Pārāk lielā paļaušanās uz skaidras naudas maksājumiem par gandrīz visu veidu un līmeņu veselības aprūpes pakalpojumiem un zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte, apvienojumā ar izplatītajiem neoficiālajiem maksājumiem²⁴ ir īpašs iemesls bažām. Garie gaidīšanas saraksti uz veselības aprūpi, kas nav steidzama, ir plaši izplatīti, veselības aprūpes darbaspēks noveco un ir slikti atalgots, un noteiktu speciālistu pieejamība ārpus Rīgas ir problemātiska. Turklāt ir iespējams uzlabot veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumus, tostarp, nostiprinot slimību skrīningu. Lai risinātu šos un citus jautājumus, pārvaldes iestādes līdz 2015. gadam atteiksies *inter alia* no izmaksu ierobežošanas izraisītiem vispārējiem slimnīcu budžetiem un ieviesīs ar diagnozēm saistīto grupu apmaksas mehānismu, izstrādājot klīniskās pamatnostādnes, uzlabojot e-veselības sistēmu, sīkāk izstrādājot ilgtermiņa veselības aprūpes darbaspēka stratēģiju, kā arī īstenojot alkohola un tabakas patēriņa samazināšanas pasākumus.

Profesionālā izglītība

Pašlaik notiek vairāki pasākumi, lai uzlabotu profesionālās izglītības un apmācības (PIA) atbilstību darba tirgus vajadzībām un palielinātu kvalitatīvu darbā iegūtu zināšanu pieejamību, tostarp tiek modernizēta infrastruktūra un pārveidotas mācību programmas ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem. 2013. gada septembrī sadarbībā ar Vācijas partneriem tika uzsākts izmēģinājuma projekts par duālu PIA/mācekļa prakses veida sistēmu, kurā iesaistīti aptuveni 150 studentu un 30 vidēju un lielu uzņēmumu. Ja tā tiks pareizi īstenota, to varētu pārvērst pastāvīgākā un plaši izplatītā mehānismā, un tas varētu būt pirmais solis ceļā uz efektīvu darbā iegūtu zināšanu veicināšanu Latvijā. Tā kā lielu uzņēmumu skaits ir ierobežots, ir jārod veidi, kā iesaistīt MVU darbā iegūtu zināšanu nodrošināšanā. Grozījumus tiesību aktos, lai precizētu profesionālās orientācijas pakalpojumu sniegšanas regulējumu, pieņēma 2013. gada jūlijā. Tiek izstrādāti atbalsta pasākumi, lai palielinātu to mērogu, bet precīzs īstenošanas grafiks nav noteikts.

Augstākā izglītība

Līdz šim augstākās izglītības reformas lielākoties bija apstājušās. Pašreizējie plāni ir ar krietni mazāku vērienu satura un īstenošanas grafika ziņā, nekā tie plāni, kas tika izklāstīti 2012.–2013. gadā, un tie nešķiet pietiekami, lai risinātu problēmas, ar kurām saskaras augstākās izglītības nozare. Iespēja studiju jomu akreditēšanai izmantot neatkarīgas starptautiskas iestādes 2013. gadā netika izmantota, jo akreditāciju ļoti īsā laikposmā veica Izglītības un zinātnes ministrija, un lielākā daļa studiju jomu tika akreditētas uz sešiem gadiem.²⁵ Valdība plāno izveidot neatkarīgu valsts akreditācijas aģentūru, kas

²³ Latvijā ir augstākais neapmierināto medicīnisko vajadzību līmenis ES, kas ievērojami kontrastē ar tās kaimiņvalstīm.

²⁴ Saskaņā ar 2014. gada Eiropas Komisijas ziņojumu par korupciju neoficiālie maksājumi veselības aprūpes jomā Latvijā ir diezgan izplatīti (http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_397_en.pdf).

²⁵ No 2014. gada augstākās izglītības iestādēm ir divas iespējas: vai nu turpināt izmantot pašreizējo akreditācijas sistēmu, kuru pārvalda Izglītības un zinātnes ministrija, vai arī izvēlēties ārvalstu aģentūru, kas iekļauta Eiropas

jāiekļauj Eiropas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistrā ne vēlāk kā 2018. gadā. Patlaban sadarbībā ar Pasaules Bankas ekspertiem tiek gatavots uz Eiropas labāko praksi balstīts jauns finansēšanas modelis, lai uzlabotu augstākās izglītības pieejamību un orientāciju uz rezultātu sasniegšanu, bet šo modeli nav paredzēts īstenot līdz 2016. gadam. Sākotnējie plāni apvienot augstākās izglītības iestādes ir vājināti; vienīgie patlaban paredzētie konkrētie soļi ir izstrādāt kopīgas doktorantūras programmas un integrēt dažas augstskolas universitātēs. Likumdošanas ierobežojumi attiecībā uz svešvalodu izmantošanu studiju programmās saglabājas nemainīgi, un universitātēm trūkst motivācijas piesaistīt ārvalstu pedagoģisko personālu. Iepriecinoši ir tas, ka pārmaiņas valsts finansētajās studiju vietās tiks turpinātas, palielinot to vietu īpatsvaru, kas nonāk ZTIM (zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas) jomām.

3.4. Strukturāli pasākumi ilgtspējīgas izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai

4. izcēlums. Strukturālo reformu potenciālā ietekme uz izaugsmi – salīdzinošs pētījums

Strukturālās reformas ir izšķiroši svarīgas izaugsmes veicināšanai. Tāpēc ir būtiski zināt šo reformu potenciālos ieguvumus. Strukturālo reformu ieguvumus var novērtēt ar ekonomikas modeļu palīdzību. Komisija izmanto *QUEST* modeli, lai noteiktu, kā strukturālās reformas konkrētā dalībvalstī ietekmētu izaugsmi, ja dalībvalsts samazinātu savu rādītāju starpību attiecībā pret trīs ES valstu ar labāko sniegumu vidējo rādītāju tādos būtiskos rādītājos kā konkurences līmenis vai līdzdalība darba tirgū. Šo rādītāju uzlabojumi 10 gadu laikā varētu palielināt IKP par aptuveni 9,3 %. Dažas reformas varētu dot rezultātus pat salīdzinoši īsā laikposmā. Modeļa simulācijas apstiprina 3.4 un 3.5 iedaļā iekļauto analīzi, saskaņā ar kuru lielākais pieaugums, iespējams, radīsies konkurences uzlabošanās rezultātā, jo īpaši elektroenerģijas un gāzes tirgos. Turklāt simulācijas atbalsta pārvaldes iestāžu piešķirto prioritāti aktīva darba tirgus politikas un sociālo pabalstu reformēšanai. Kā aplūkots 3.3 iedaļā, uzlabojumiem izglītības sistēmā varētu būt arī manāma ilgtermiņa ietekme uz IKP 2,3 % apmērā 50 gadu laikā (skatīt piezīmi).

---

augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistrā. Tomēr tām trūkst motivācijas izvēlēties otro iespēju, jo tā ir dārgāka.

Tabula. Strukturālie rādītāji, mērķi un potenciālā ietekme uz IKP²⁶

Reformu jomas		LV	3 ES valstis ar labāko vidējo sniegumu	IKP % attiecībā pret pamatscenāriju	
				5 gadi	10 gadi
Tirgus konkurence	Galapatēriņa preču nozares uzcenojumi (cenas un izmaksu	0,29	0,13	3,1	5,9
Tirgus regulējums	Izmaksas saistībā ar ienākšanu tirgū	2,60	0,13	0,0	0,1
Nodokļu reforma	Netiešo patēriņa nodokļu likme	17,2	28,6	0,5	0,7
Kvalifikāciju uzlabojošas refo	Augsti kvalificēto darba ņēmēju īpatsvars	6,5	10,7	0,1	0,2
	Mazkvalificēto darba ņēmēju īpatsvars	10,9	7,5	0,0	0,1
Darba tirgus reformas	Sieviešu nepiedalīšanās līmenis (25-54 g. v.):			0,6	0,9
	- mazkvalificētas	34,7	26,4		
	- vidēji kvalificētas	17,3	10,5		
	- augsti kvalificētas	6,8	4,3		
	Mazkvalificētu vīriešu nepiedalīšanās līmenis (25-54 g. v.):	18,4	7,7	0,1	0,1
	Vecu cilvēku nepiedalīšanās līmenis (55-64 g. v.):			0,4	0,8
	- mazkvalificēti	15,3	13,4		
	- vidēji kvalificēti	10,1	4,8		
	- augsti kvalificēti	3,6	3,3		
	ADTP (% no IKP attiecībā pret bezdarba īpatsvaru)	4,1	37,4	0,3	0,4
Pabalstu aizstāšanas līmenis**	56,6	52,6	0,1	0,1	
Kopā				5,1	9,3

Avots: Komisijas dienesti. Piezīme: Simulācijās tiek pieņemts, ka visas dalībvalstis uzņemas veikt reformas, kas uz pusi samazina to strukturālās nepilnības. Tabulā norādīts katras reformas devums kopējā IKP pēc pieciem un desmit gadiem. Ja valsts pārsniedz konkrētā rādītāja kritēriju, mēs nesimulējam reformas pasākumu ietekmi šajā jomā; tomēr, attiecīgā dalībvalsts joprojām var gūt labumu no pasākumiem, kurus veic citas dalībvalstis²⁷.
* Ilgtermiņa ietekme, ko rada augsti kvalificēta darbaspēka īpatsvara palielināšana iedzīvotāju kopskaitā, varētu būt 2,0 % no IKP, bet mazkvalificēta darbaspēka īpatsvara samazināšanas ietekme varētu būt 0,3 %.
** Kā kritērijs ir noteikts ES vidējais rādītājs.

Latvijas galvenie uzdevumi ietver pāriešanu uz produktiem ar augstāku pievienoto vērtību un lielāku inovāciju visos darījumdarbības cikla posmos, kā arī energoapgādes drošības nodrošināšanu. Kvalificētu darbinieku trūkums, slikta un sadrumstalota infrastruktūra un sadarbības trūkums starp pētniecības iestādēm un uzņēmumiem traucē uzlabot pētniecību un izstrādi, kā rezultātā pētījumu rezultātu komercializēšana nav pietiekama. Latvija joprojām ir izolēta no ES enerģētikas tīkliem un ir ļoti atkarīga no Krievijas gāzes piegādēm. Ir nepieciešami papildu centieni uzlabot savienojamību ar ES elektroenerģijas un gāzes tīkliem, lai uzlabotu konkurētspēju un enerģētikas tirgus darbību. Latvijā arī trūkst stabila un rentabla normatīvā regulējuma, lai atbalstītu atjaunojamo enerģiju, jo īpaši siltumapgādes sektorā. Pastāv ievērojamas problēmas novērst infrastruktūras nepilnības un uzlabot normatīvo regulējumu, lai izpildītu ES saistības attiecībā uz savākšanu un atkārtotu pārstrādi.

Latvija 2013. gadā saņēma KVAI par energoefektivitātes, savienojamības ar ES enerģētikas tīkliem uzlabošanu, kā arī pasākumu veikšanu virzībā uz dabasgāzes tirgus liberalizāciju, tostarp skaidrus noteikumus attiecībā uz trešo personu pieeju uzglabāšanas kapacitātei. Padome ieteica Latvijai veikt turpmākus pasākumus, lai modernizētu pētniecības iestādes,

²⁶ Galapatēriņa preču nozares uzcenojumi ir starpība starp preces/pakalpojuma pārdošanas cenu un tā izmaksām. Izmaksas saistībā ar ienākšanu tirgū ir darījumdarbības sākšanas izmaksas starpnozārē. Netiešo patēriņa nodokļu likme ir aplēstā vērtība nodokļu novirzīšanai no darbaspēka uz netiešajiem nodokļiem. Pabalstu aizstāšanas likme ir % no darba ņēmēja ienākumiem posmā pirms bezdarba, ko izmaksā no bezdarba shēmas. Sīkākus paskaidrojumus par rādītājiem skatīt pielikumā.

²⁷ Sīkākus paskaidrojumus par reformu scenāriju pārneses mehānismiem skatīt: Eiropas Komisija (2013. gads), "The growth impact of structural reforms", 2. nodaļa, QREA, Nr. 4., 2013. gada decembris. Brisele; http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/qr_euro_area/2013/pdf/qrea4_section_2_en.pdf

pamatojoties uz neatkarīgo novērtējumu, kas pašlaik tiek veikts. Analīze šajā dienestu darba dokumentā liek secināt, ka Latvija ir panākusi ierobežotu progresu pasākumos, kas tika veikti attiecībā uz savienojamību ar ES enerģētikas tīkliem, un neliels progress pasākumos attiecībā uz energoefektivitāti. Analīze liecina, ka Latvija ir panākusi ierobežotu progresu attiecībā uz ieteikumu par pētniecības iestāžu modernizāciju.

Pētniecība, izstrāde un inovācija

Publiskā finansējuma efektivitāti vēl pavisam nesen iedragāja zinātnisko iestāžu neatkarīga, ārēja novērtējuma trūkums. Pirmā neatkarīgā novērtējuma rezultāti, kura veikšanu uzņēmās Ziemeļvalstu padome, bija pieejami 2013. gada beigās, un tie liecināja, ka tikai 10 % no novērtētajām pētniecības vienībām var uzskatīt par augsta līmeņa starptautiskiem pētniecības centriem. Valdība ir paziņojusi, ka, pamatojoties uz šo novērtējumu, līdz 2014. gada jūlijam tā sagatavos konkrētus pasākumus attiecībā uz strukturālajām reformām pētniecības un inovācijas sistēmā.

Ministru kabinets 2013. gada novembrī apstiprināja jaunus noteikumus par valsts finansējuma sadali fundamentālās zinātnes finansēšanai, saskaņā ar kuriem par finansējuma piešķiršanas kritērijiem tiks izmantots zinātniskās darbības sniegums un doktora un maģistra grādu skaits. Valdība ir izveidojusi Pētniecības un inovācijas stratēģisko padomi tiešā premjerministra pakļautībā. Būs jāuzrauga tās efektivitāte labākas koordinācijas un snieguma novērtējuma nodrošināšanā starp valsts, akadēmisko un darījumdarbības sektoru prioritārajās jomās.

Latvijas publiskā sektora pētniecības un izstrādes intensitāte 2012. gadā bija tikai 0,66 % no IKP, un Latvija nespēs sasniegt savu "Eiropa 2020" mērķi – līdz 2020. gadam pētniecībai un izstrādei piešķirt 1,5 % no IKP. Publiskā sektora pētniecības un inovācijas ieguldījumi pēdējo gadu laikā lielākoties nāca no ES struktūrfondu finansētām galvenajām programmām, tāpēc ir pieaugusi atkarība no ES finansējuma, kas ir balstīts uz konkursiem un vērsts uz projektu īstenošanu. Bez lielāka valsts atbalsta zinātnisko iestāžu pamatfunkcijām nebūs iespējams turpināt attīstīt publiskās pētniecības sistēmu. Šajā kontekstā ir dīvaini, ka pārvaldes iestādes ir ierosinājušas būtiski samazināt ES un valsts publisko finansējumu 2013. gadā.²⁸

Darījumdarbības pētniecības un izstrādes intensitāte ir samazinājusies un 2012. gadā sasniedza tikai 0,15 % no IKP (ierindojot to 26. vietā ES). Taču no 2014. gada jūlija uzņēmumu ienākuma nodokļa grozījums tiks piemērots konkrētām pētniecības un izstrādes izmaksām, un tas var pozitīvi ietekmēt uzņēmumu pētniecības un izstrādes izdevumus. Citi pētniecības, izstrādes un inovācijas ieguldījumu stimuli ietver uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaides liela mēroga ieguldījumu projektiem un ES fondu atbalstītu programmu augstas pievienotās vērtības ieguldījumiem.

Enerģijas tirgi un infrastruktūra

---

²⁸ Pēc izmaiņām darbības programmā "Uzņēmējdarbība un inovācijas" (ko Komisija pieņēma 2013. gada 19. decembrī), ERAF finansējums 2.1. prioritātei "Zinātne un inovācijas" ir samazināts par 14,2 miljoniem euro, un valsts publiskais finansējums ir samazināts par 65,2 miljoniem euro, bet valsts privātais līdzfinansējums pieauga par 57,8 miljoniem euro. Latvija ir ieviesusi valsts budžeta virssaitības šai prioritātei, jo projektu neizpildes līmenis šajās darbībās ir visai augsts.

Komisija ir atbalstījusi Baltijas enerģijas tirgus starpsavienojuma plānu (BEMIP), lai panāktu pilnīgu tirgus liberalizāciju 2013.–2015. gadā. Kopš 2012. gada novembra tirgus rūpnieciskajiem lietotājiem ir pilnībā liberalizēts, bet tirgus mājsaimniecību sektoram sekos 2015. gada sākumā pēc kavēšanās ar atbalsta shēmas izveidi neaizsargātu patērētāju aizsardzībai. Latvija 2013. gada jūnijā arī pievienojās reģionālajam Skandināvijas un Baltijas "Nord Pool Spot" tirgum elektroenerģijas līgumu slēgšanai; tomēr Latvijas tirgus dalībnieku līdzdalība bija ierobežota, jo īpaši 2013. gada vasarā. Igaunijas un Latvijas elektroenerģijas pārrobežu savienojums lielākoties ir pārslogots, ko vēl pasliktina vienas augstsprieguma elektropārvades līnijas jaudas iznomāšana Krievijas operatoram. Vairumtirdzniecības cenām Baltijas reģionā vajadzētu samazināties, kad sāks darboties trīs ES finansiāli atbalstītie starpsavienojuma projekti: *Estlink 2*, kura darbība tika uzsākta 2014. gada martā, trešais Igaunijas un Latvijas elektroenerģijas starpsavienojums un Lietuvas un Zviedrijas (*Nord-Balt*) savienojums, kurš jāatklāj līdz 2016.–2017. gadam. Kopumā sadarbība starp elektropārvades sistēmu operatoriem un vajadzīgās infrastruktūras attīstība ir bijusi nepietiekama, lai uzlabotu elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgu.

Latvija ir pieņēmusi tiesību aktus, lai no 2014. gada aprīļa pakāpeniski atvērtu gāzes tirgu, kas trešām personām dod pieeju sadales infrastruktūrai. Tomēr sadales infrastruktūras daļēja nošķiršana no 2014. gada aprīļa, kā to paredz ES tiesību akti, un pasākumu noteikšana, lai pilnībā atvērtu gāzes tirgu, tika atlikta līdz 2017. gadam. Sagatavošanās darbos, lai izbeigtu gāzes tirgus izolētību, un piegādes dažādošanā nav bijis vērā ņemama progresa. Tiklīdz kāda no Baltijas valstīm būs pievienota dažādiem gāzes piegādes avotiem, Latvijai saskaņā ar ES tiesību aktiem būs jānodrošina pilnībā funkcionējošs gāzes tirgus. Šajā saistībā ir panākta sākotnēja vienošanās par reģionālu sašķidrinātās dabasgāzes (SDG) termināli, kurš darbosies abās Somijas līča pusēs, un Somijā un Igaunijā vēl ir jānosaka precīzas atrašanās vietas. Situācija tiks vēlreiz izvērtēta attiecībā uz turpmāko virzību nākamo mēnešu laikā. Paredzams, ka SDG terminālis Lietuvā uzsāks darbību 2014. gada beigās. Visbeidzot Inčukalna gāzes krātuves īpašumtiesības un pārvaldība ir ieguvušas īpašu nozīmību, jo priekšplānā ir izvirzījušies ar Krievijas gāzes piegādēm saistītie ekonomiskie un ģeopolitiskie riski.

Energoefektivitāte, atjaunojamā enerģija un SEG emisijas

Latvijas Republikas otrajā Valsts energoefektivitātes rīcības plānā izvirzīts diezgan līdzsvarota politikas pasākumu kombinācija attiecībā uz galvenajiem ekonomikas sektoriem, daļēji lai mudinātu līdz 2014. gada jūnijam transponēt un efektīvi īstenot Energoefektivitātes direktīvu. Konkrēti, lai samazinātu atkarību no importētas gāzes, reģionālajās siltumapgādes sistēmās ir paredzēti turpmāki ieguldījumi ar mērķi palielināt energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu izmantošanu. Tomēr trūkst vispārēju datu par pasākumu īstenošanu, tostarp sīkākas informācijas par ieguldījumiem energoefektivitātē dzīvojamās ēkās, rūpniecības un transporta nozarēs. Šo procesu vēl vairāk atbalstītu pasākumi, lai sekmētu (piem., juridisku un finansiālu) energoefektivitātes līgumu slēgšanas lielāka izmantošana, un būvniecības darbaspēka apmācība (piem., izmantojot "Build Up" iniciatīvas atbalstu).

Atjaunojamo energoresursu īpatsvars enerģijas patēriņa bilancē 2012. gadā sasniedza 35,8 %. Atjaunojamo energoresursu īpatsvars siltumapgādes sektorā ir nedaudz palielinājies, pateicoties kohēzijas politikas ieguldījumiem centralizētas siltumapgādes tīklu atjaunošanā un fosilā kurināmā aizstāšanā ar atjaunojamiem energoresursiem dažās reģionālās koģenerācijas iekārtās. Attiecībā uz atjaunojamās enerģijas atbalsta sistēmu pārvaldes iestādes saskaras ar

grūtībām radīt paredzamu tiesisko vidi un pietiekamus stimulus rentabliem ieguldījumiem tīrā enerģijā.

Siltumnīcefekta gāzu emisijas transporta nozarē veidoja 27 % no kopējām emisijām 2011. gadā. Transporta nozare veido aptuveni 30 % no kopējā enerģijas patēriņa, daļēji sabiedriskā transporta nepietiekamās attīstības, transportlīdzekļu degvielas patēriņa efektivitātes sliktu rādītāju, salīdzinoši zemo akcīzes nodokļu un novecojoša autoparka dēļ. Latvija ir īstenojusi vairākus pasākumus, lai samazinātu oglekļa dioksīda emisijas transporta nozarē: paaugstinātus degvielas nodokļus, atbrīvojumus biodegvielai, pasažieru automobiļu reģistrācijas nodokli, kas balstīts uz diferencētiem CO₂ emisiju līmeņiem. Tomēr šie pasākumi nešķiet pietiekami, lai ietekmētu uzvedību. Latvija ir arī veikusi pasākumus, lai veicinātu elektrisko transportlīdzekļu izmantošanu. Valdība 2014. gada februārī pieņēma īstermiņa elektromobilitātes stratēģiju 2014.–2016. gadam, galveno uzmanību pievēršot akumulatora uzlādes infrastruktūras izstrādei un elektrisko transportlīdzekļu tirgum.

Atkritumu apsaimniekošana

Latvija saskaras ar ievērojamām problēmām infrastruktūras nepilnību novēršanā un normatīvā regulējuma uzlabošanā, lai izpildītu ES saistības attiecībā uz atkritumu savākšanu un atkārtotu pārstrādi. Latvija 2012. gadā poligonos nogādāja 84 % no sadzīves atkritumiem salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju – 33 %. Tikai 12 % tika pārstrādāti un 4 % pārstrādāti kompostā (ES vidējais: 27 % un 14 %); tādējādi ir maz ticams, ka Latvija izpildīs 2016. gada (50 %) un 2020. gada (75 %) mērķus atkritumu novirzīšanā no poligoniem. Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2013.–2020. gadam nav norādīta skaidra valsts stratēģija, lai sasniegtu šos mērķus un nodrošinātu noteiktību nolūkā iedrošināt privātos ieguldījumus. Ir vajadzīgi ievērojami ieguldījumi, lai izveidotu infrastruktūru un palielinātu atkritumu pārstrādes kapacitāti (iepakojumi un bioloģiski noārdāmie atkritumi), uzlabotu tirgus instrumentus (piesārņojumu radošu produktu aplikšana ar nodokļiem, paplašināta ražotāja atbildība) un pielāgotu administratīvos un reglamentējošos pasākumus, lai atvieglotu reģenerāciju, tostarp pārstrādi kompostā.

Transports

Latvijai un pārējām Baltijas valstīm Eiropas standarta sliežu platuma infrastruktūras projekts "Rail Baltic" ir augstas prioritātes projekts. Projekts, kuru paredzēts pabeigt līdz 2023. gadam, tiks iesniegts finansējuma saņemšanai no Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta. Trīs Baltijas valstu atšķirīgo prioritāšu rezultātā procesā ir bijusi būtiska kavēšanās, tostarp projekta kopuzņēmuma izveidē un konkursa procedūrā par pētījumu, lai novērtētu projekta tehnisko pamatojumu un ietekmi uz vidi.

Ceļu infrastruktūras sliktā kvalitāte Latvijā joprojām ir nopietna problēma, kavējot ekonomikas un ostu konkurētspēju un veicinot augstu ceļu satiksmes negadījumu skaitu. Struktūrfondi un Kohēzijas fondi pakāpeniski uzlabo situāciju, taču vēl joprojām ir vajadzība palielināt valsts finansējumu un izstrādāt dzīvotspējīgu ilgtermiņa finansēšanas mehānismu ceļu uzturēšanai. Latvija ir pieņēmusi 2014.–2020. gada plānu, lai uzlabotu valsts ceļus, bet tas joprojām lielā mērā paļaujas uz ES finansējumu.

Valsts kontrole 2013. gadā publicēja kritizējošu ziņojumu par Rīgas brīvdostas darbību, saskaņā ar kuru osta varētu uzlabot savu konkurētspēju ar labākas izmaksu un ieņēmumu pārvaldības palīdzību, efektīvāku zemes piešķiršanu, uzlabotu pievedceļu un piegādes ķēdes

darbību. Tas arī atbilst konstatējumiem Pasaules Bankas 2013. gada decembra pētījumā par trīs lielāko Latvijas ostu konkurētspēju. Ņemot vērā nesenos notikumus Ukrainā, ir aizvien svarīgāk ostu apgrozījumā samazināt pārāk lielo atkarību no Krievijas precēm.

3.5. Publiskās pārvaldes modernizācija

Latvija turpina saskarties ar problēmām tiesu iestāžu stiprināšanā un publiskās pārvaldes modernizēšanā, lai uzlabotu darījumdarbības vidi. Ilgstošā tiesvedība civillietās un komercietās pirmās instances tiesās un visai zems lietu pabeigšanas koeficients ir radījis neizskatīto tiesu lietu vērā ņemamu uzkrāšanos; tiesu nolēmumu pieņemšanai nereti nepieciešami gadi, un maksātnespējas tiesvedībā ir vērā ņemami trūkumi. Īpaši problemātiska ir sarežģītu ekonomisku un finanšu noziegumu risināšana. Ar mērķtiecīgām reformām varētu ievērojami uzlabot valsts īpašumā esošo aktīvu pārvaldību un publiskās pārvaldes efektivitāti. Muitas jomā Latvijai piemīt vērā ņemams potenciāls uzlabot savu sniegumu attiecībā uz laiku, kas tiek veltīts importa un eksporta apstrādei, lai samazinātu darījumdarbības izmaksas un atvieglotu tirdzniecību.

Tiesu iestāžu reformas

Latvija 2013. gadā saņēma konkrētai valstij adresētu ieteikumu par tiesu iestāžu efektivitāti un kvalitāti un neiztiesāto lietu skaita un tiesvedības ilguma samazināšanu, tostarp attiecībā uz maksātnespējas tiesvedības procesiem. Latvija arī tika aicināta ieviest visaptverošu cilvēkresursu politiku un veikt pasākumus, lai īstenotu mediācijas tiesību aktus un racionalizētu šķīrējtiesu sistēmu. Analīze šajā dienestu darba dokumentā liek secināt, ka Latvija ir panākusi nelielu progresu pasākumos, kas tika veikti, lai ņemtu vērā šo ieteikumu (pilnu KVAI novērtējumu skatīt kopsavilkuma tabulā 4. iedaļā).

Notiek darbs, lai nostiprinātu normatīvo regulējumu un palielinātu tiesu iestāžu administratīvo kapacitāti. Galvenie uzdevumi ietver Tieslietu ministrijas ierosināto grozījumu īstenošanu civiltiesību, administratīvo tiesību un kriminālprocesa tiesību aktos, tādas vispusīgas cilvēkresursu politikas izveidošanu, kas ir piesaistīta tiesnešu profesionālajai novērtēšanai, ko uzsāka 2013. gada janvārī, šķīrējtiesu sistēmas reformēšanu un Mediācijas likuma īstenošanu, kas atvieglotu tiesu darba slodzi. Vairāki noteikumi Civilprocesa kodeksā ir grozīti, lai racionalizētu tiesisko procesu, un citi tiek gatavoti, t. i., attiecībā uz nekustamā īpašuma izsolēm un izpildāmiem dokumentiem, ieviešot dokumentu elektronisku apstrādi. Parlamentā joprojām notiek darbs pie maksātnespējas likuma (trešais lasījums). Apspriešot grozījumu mērķis ir nepieļaut problēmas, kas novērotas praksē, piem., noteikt divu mēnešu termiņu, kura laikā parādniekam jāiesniedz pieteikums par maksātnespējas procedūru; paredzēt direktora vai valdes atbildību par maksātnespēju; uzlabot maksātnespējas procesa administratoru lomu "*prima facie*" nepatiesu prasību konstatēšanā un samazināt fizisko personu parādu dzēšanas termiņus²⁹. Maksātnespējas procedūrās, tostarp maksātnespējas procesa administratoru iecelšanā, ir bijuši vairāki trūkumi, piemēram, pārredzamības un pārskatatbildības trūkums.

²⁹ Skatīt Komisijas 2014. gada 12. marta ieteikumu par jaunu pieeju neveiksmīgai darījumdarbībai un maksātnespējai: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/c_2014_1500_lv.pdf.

Vērojama pozitīva tendence attiecībā uz tiesvedības ilgumu un tiesu spēju tikt galā ar darba slodzi.³⁰ Ir nolemts 2014. gadā tiesām Rīgas reģionā piešķirt papildu tiesnešus un administratīvo personālu, lai palīdzētu izlīdzināt tiesu darba slodzi, samazināt neizskatīto lietu skaitu un saīsināt tiesvedības ilgumu. 2013. gada janvārī tika uzsākts tiesnešu, tostarp apmeklēto mācību moduļu, profesionālas novērtēšanas process. IKT rīku lietošana ir uzlabojusies attiecībā uz lietu reģistrāciju un pārvaldi, kā arī attiecībā uz saziņu starp tiesām un tiesvedības pusēm. Tieslietu padomes lielāka iesaistīšana reformās un tiesu pārvaldības stiprināšanā ir ļoti svarīga. Tiesu iestādēm 2014.–2020. gada finanšu posmā tiks piešķirti vēra ņemams ES fondu finansējums.

Publiskās pārvaldes reformas

Netiek plānots īstenot visaptverošu publiskās pārvaldes reformu, kas balstīta uz vajadzību neatkarīgu novērtējumu. Lai gan Latvijai kopš 2013. gada ir stratēģiska koncepcija cilvēkresursu attīstībai valsts pārvaldē, tā attiecas tikai uz centrālo valsts pārvaldi, un līdz šim tai nav izdevies nodrošināt ticamas reformas, kas *inter alia* ir saistītas ar pieņemšanu darbā un karjeras attīstību. Kopumā, lai samazinātu labāko darbinieku aiziešanu no valsts dienesta un uzlabotu politikas veidošanas kvalitāti, arvien svarīgāk ir saskaņot vienotu atalgojuma sistēmu ar efektivitātes un kvalitātes apsvērumiem, pat ja tam nepieciešams papildu budžeta finansējums. Diemžēl ierosinātās reformas attiecībā uz augstākā līmeņa darbinieku profesionālu pieņemšanu darbā vēl nav īstenotas. Turklāt trūkst mācību vispusīgas valsts stratēģijas attiecībā uz valsts pārvaldi, kuru varētu īstenot Valsts administrācijas skola, ja tiktu piešķirts centralizētais finansējums. Pozitīvi ir tas, ka 2014. gada budžetā ir piešķirts papildu finansējums vizuālāk atalgotajām kategorijām (policisti, ugunsdzēsēji, kultūras speciālisti, sociālie darbinieki), kā arī turpmākai algu līmeņa izlīdzināšanai par līdzvērtīgu darbu dažādās ministrijās/iestādēs.

Visaptveroša reforma, lai izveidotu centralizētu valsts uzņēmumu (SOE) pārvaldnieka amatu Ministru prezidenta pakļautībā, pakāpeniski nodotu ministriju daļas valsts uzņēmumos šim pārvaldniekam, atsavinātu mazākuma un ar pamatdarbību nesaistītās akcijas un veiktu dalībnieku neatkarīgu atlasīšanu valsts uzņēmumu valdēm un padomēm, ir ievērojami aizkavējusies. Valsts uzņēmumu reforma var būt viens no galvenajiem nosacījumiem, lai pievienotos ESAO, tāpēc valdība varētu vismaz īstermiņā lemt par dalībnieku neatkarīgu atlasīšanu valsts uzņēmumu valdēm un padomēm. Tomēr patlaban valsts uzņēmumu padomju dalībnieku algām ir noteikta maksimālā robežvērtība un tās ir zemas salīdzinājumā ar privāto sektoru, kas apgrūtina profesionālu, augsta līmeņa speciālistu piesaisti; turklāt ir noteikti ierobežojumi attiecībā uz padomes amata pienākumu apvienošanu ar citām saistībām. Tiek arī sagaidīts, ka pārvaldes iestādes pārskatīs dažu lielāko valsts aktīvu (piem., Latvijas Mobilā Telefona vai Lattelecom) privatizācijas plānus un turpinās atsavināt mazākuma akcijas, kā to uzsāka veikt Privatizācijas aģentūra Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras daļu gadījumā.

Pārvaldes iestādes nav veltījušas pienācīgu uzmanību un resursus, lai risinātu sarežģītus ekonomiskus un finanšu noziegumus. Dažām iestādēm, piemēram, Finanšu policijai un Ekonomisko noziegumu policijai, ir nepieciešams vairāk personāla, apmācība un resursi, lai

³⁰ Laiks, kas bija vajadzīgs strīdu izskatīšanai civillietās un komercietās pirmās instances tiesās, samazinājās no 330 dienām 2010. gadā līdz 252 dienām 2012. gadā. Lietu izbeigšanas koeficients attiecībā uz strīdiem civillietās un komercietās pirmās instances tiesās palielinājās no 86 % 2010. gadā līdz 111 % 2012. gadā. *Avots:* 2014. gada ES rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/scoreboard/index_lv.htm.

spētu efektīvi pildīt savus uzdevumus, jo īpaši, ja jāizskata sarežģīti pārrobežu noziegumi. Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora vietnieka minēto, bijušās VID amatpersonas bieži iesaistās komplicētās PVN krāpniecības shēmās; gausā tiesvedība, labākie advokāti, kas aizstāv potenciālos noziedzniekus, un maigie sodi, ko piemēro par nodokļu noziegumiem notiesātajām personām, sekmē šādu noziegumu izdarīšanu.³¹

Grozījumi Administratīvo pārkāpumu kodeksā tagad ir spēkā, un tie nosaka administratīvos sodus par procedūru pārkāpšanu publiskajā iepirkumā, publiskā un privātā sektora partnerībās un koncesiju piešķiršanā. Tas, visticamāk, publiskā iepirkuma lēmumos radīs lielāku disciplīnas pakāpi un precizitāti. Turklāt vietējām pašvaldībām tagad ir pienākums izmantot centralizētu iepirkumu, sekas tiem piegādātājiem, kuri nespēj pildīt iepirkumu līgumu saistības, ir smagākas un maza apjoma iepirkuma līgumi ir jāpublicē tiešsaistē.

Apsveicami, ka Konkurences padome ir sagatavojusi grozījumus Konkurences likumā attiecībā uz lielāku institucionālo un finansiālo neatkarību. Ierosinātajiem grozījumiem vajadzētu stiprināt padomes spējas novērst pieredzējušu darbinieku aiziešanu un efektīvi iejaukties pret tādām valsts un privātu struktūru darbībām, kas ierobežo konkurenci. Viens no galvenajiem priekšlikumiem attiecas uz iestādes neatkarīgu budžeta veidošanu, kas nodrošinātu lielāku finansiālo neatkarību līdzīgi citiem regulatoriem (piemēram, finanšu, sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem).

4. SECINĀJUMI

Makroekonomikas, fiskālā un politiskā stabilitāte ir ļāvusi Latvijai panākt vienu no straujākajiem IKP izaugsmes līmeņiem ES. Prognozes 2014. un 2015. gadam lielākoties ir rosinošas, bet nesenojai Krievijas-Ukrainas krīzei var būt spēcīga negatīva ietekme. Latvija izpildīja savu vidējā termiņa budžeta mērķi 2012. un 2013. gadā. Pavasara prognozē paredzēts zems deficīts – aptuveni 1 % apmērā no IKP 2014.–2015. gadā. Tiek prognozēts, ka valdības parāda līmenis samazināsies līdz 33 % no IKP 2015. gadā, jo stāsies spēkā atmaksājumi ES. Tomēr ir dažas norādes, ka tādas nozīmīgu jautājumu reformas kā elektroenerģijas tirgus liberalizācija, augstākās izglītības un zinātnes, sociālās palīdzības un valsts uzņēmumu pārvaldības reformas ir palēninājušās vai apturētas galvenokārt tāpēc, ka 2014. gada oktobrī tuvojas vispārējās vēlēšanas. Kopumā lielāka steidzamība šķiet pamatota. Visbeidzot, kopš Latvija 2014. gada 1. janvārī pievienojās eurozonai, ir sevišķi svarīgi saglabāt reformu tempu, konkurētspēju un fiskālo piesardzību.

Analīzē šajā dienestu darba dokumentā liek secināt, ka Latvija ir guvusi nelielu progresu attiecībā uz 2013. gadā sniegtajiem konkrētai valstij adresētajiem ieteikumiem. Ievērojams progress ir panākts attiecībā uz budžeta mērķu sasniegšanu, un, izveidojot Fiskālās disciplīnas padomi, ir nostiprināta fiskālā pārvaldība. Pārvaldes iestāžu īstenotie nodokļu pasākumi ir vērsti pareizajā virzienā, tomēr tie dos tikai mērenu nodokļu sloga uzlabojumu mazatgotajiem darba ņēmējiem, bet situācija ievērojami uzlabosies ģimenēm ar bērniem. Latvija ir nedaudz novirzījusi nodokļus uz citām nodokļu bāzēm, tostarp vides nodokļiem.

---

³¹ Finanšu policijas pārvaldes direktora K. Čerņeckā uzstāšanās Eiropas Komisijas rīkotajā publiskajā diskusijā "Finanšu noziegumu un korupcijas apkarošana: veiksmes stāsti Eiropā un mācības Latvijai", 2014. gada 14. marts.

Ir panākts ievērojams progress, lai nostiprinātu finanšu stabilitāti, kas saistīta ar nerezidentu banku darījumdarbību, un ir panākts neliels progress, lai uzlabotu jauniešu nodarbināmību, jo īpaši Garantijas jauniešiem īstenošanas plāna ietvaros. Ir ieviestas reformas profesionālās izglītības un apmācības jomā, galvenokārt uzlabojot darbā iegūtu zināšanu kvalitāti un pieejamību. Ierobežots progress tika panākts sociālās palīdzības sistēmas reformēšanā, kurā, pamatojoties uz Pasaules Bankas 2013. gada jūnija pētījumu, ir nepieciešamas vērienīgas reformas, lai risinātu nabadzības un sociālās atstumtības problēmu. Netika panākts nekāds progress attiecībā uz augstākās izglītības un zinātnes reformām, jo vairākas labas reformu iniciatīvas tika samazinātas vai atliktas. Vēl nav zināms, kā tiks izmantots pētniecības iestāžu neatkarīgais novērtējums, lai piešķirtu uz kvalitāti balstītu finansējumu (ierobežots progress).

Neliels progress tika panākts enerģētikas politikas jomā, kaut arī elektroenerģijas tirgus pilnīga liberalizācija tika pēkšņi atlikta līdz 2015. gadam, jo tika uzskatīta par nepieciešamu turpmāka rīcība neaizsargātu mājsaimniecību atbalstam. Energoefektivitātes rādītāji tiek uzlaboti, bet ir jāizstrādā stabila un rentabla atbalsta shēma atjaunojamiem energoresursiem. Gāzes tirgus ir bijis daļēji liberalizēts kopš 2014. gada aprīļa, bet tirgus atvēršana ir plānota ne agrāk par 2017. gadu. Neliels progress tika panākts, pieņemot būtiskus grozījumus tiesu procedūrās un Maksātspējas likumā, taču vēl ir pārāgrī izvērtēt rezultātus. Ticamas publiskās pārvaldes reformas nav īstenotas.

Latvijas iesniegtajos politikas plānos pievērsta uzmanība lielākajai daļai šajā dienestu darba dokumentā norādītajām problēmām. Valsts reformu programmā ir apstiprināta Latvijas apņemšanās novērst trūkumus tādās jomās kā darba tirgus, augstākā un profesionālā izglītība un zinātne, energoefektivitāte un tiesu iestāžu reformas, bet stabilitātes programmā parādīta Latvijas apņemšanās saglabāt strukturālo budžeta stāvokli, kura pamatā ir vidējā termiņa mērķis, jebkādas novirzes attiecinot tikai uz sistēmiskās pensiju reformas inkrementālo ietekmi. Dažkārt tomēr plānotie pasākumi ir nekonkrēti un pieticīgi, jo īpaši attiecībā uz lielākiem uzlabojumiem sociālās palīdzības jomā, lai risinātu nabadzības un sociālās atstumtības problēmu, un augstākās izglītības un zinātnes reformās.

PĀRSKATA TABULA (KVAI, 2020. GADA MĒRĶI)³²

2013. gada saistības	Kopsavilkuma novērtējums
<p>1. KVAI: Pastiprināt budžeta stratēģiju, lai nodrošinātu, ka novirzes no VTM atspoguļo vienīgi sistēmiskās pensiju reformas papildus ietekmi. Šīs stratēģijas satvarā samazināt nodokļus zemu atalgotiem darba ņēmējiem, novirzot nodokļus uz tādām jomām kā akcīzes nodokļi, regulāri īpašuma nodokļi un/vai vides nodokļi. Turpināt centienus, lai uzlabotu nodokļu iekasēšanu un apkarotu ēnu ekonomiku. Arī turpmāk stiprināt fiskālo regulējumu, efektīvi īstenojot Fiskālās disciplīnas likumu un daudzgadu budžeta plānošanu.</p>	<p>Latvija ir panākusi nelielu progresu attiecībā uz 1. konkrētai valstij adresēto ieteikumu (KVAI):</p> <ul style="list-style-type: none"> • ievērojams progress attiecībā uz VTM. • neliels progress nodokļu samazināšanā mazatalgotiem darba ņēmējiem, jo nodokļu slogs ir pietuvināts ES vidējam rādītājam. Tomēr mazatalgotiem darba ņēmējiem pievērsta uzmanība ir bijusi tikai daļēja; • neliels progress nodokļu novirzīšanā uz citām nodokļu bāzēm un vides nodokļiem: jauns akcīzes nodoklis sašķidrinātajai naftas gāzei, euro vinjete no 2014. gada jūlija, jauns nodoklis par ūdens izmantošanu hidroelektrostacijās; vides nodokļu pieaugums par ekoloģiski kaitīgiem produktiem (iepakojums), atkritumu poligonu nodoklis palielināts no 2014. gada janvāra; • neliels progress nodokļu iekasēšanas uzlabošanā un ēnu ekonomikas apkarošanā; • ievērojams progress fiskālā regulējuma stiprināšanā.
<p>2. KVAI: Turpināt piemērot mikro- un makroprudenciālās politikas nostādnes, lai nepieļautu iespējamās problēmas, kas varētu rasties no kredītu pieauguma un nerezidentu banku aktivitātēm nākotnē.</p>	<p>Latvija ir panākusi ievērojamu progresu attiecībā uz 2. KVAI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ievērojams progress, īstenojot papildu makroprudenciālos pasākumus nerezidentu banku uzraudzībai, jo īpaši saistībā ar novērtējumu par Latvijas gatavību pievienoties eurozonai. Tie ietver papildu likviditātes un kapitāla pietiekamības prasības nerezidentu bankām, regulāras iekšējas un ārējas pārbaudes, Noguldījumu garantiju fonda stiprināšanu u.c. Latvija ir saskaņojusi monetāro politiku un uzraudzības instrumentus ar eurozonas valstu politiku un instrumentiem.
<p>3. KVAI: Risināt situāciju saistībā ar ilgstošo un jauniešu bezdarbu, palielinot aktīvās darba tirgus politikas un mērķtiecīgu sociālo pakalpojumu darbības jomu un efektivitāti. Uzlabot jauniešu nodarbināmību, piemēram, izmantojot garantijas jauniešiem, izveidot visaptverošu profesionālo orientāciju, īstenojot reformas profesionālās izglītības un apmācības nozarē un uzlabot mācekļības kvalitāti un pieejamību.</p>	<p>Latvija ir panākusi nelielu progresu attiecībā uz 3. KVAI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • neliels progress attiecībā uz ADTP paplašināšanu un efektivitātes palielināšanu (profilēšana, kvalitātes izvērtēšana, pastiprināta palīdzība darba meklēšanā); • ierobežots progress mērķtiecīgu sociālo pakalpojumu sniegšanā. Tika veikti pasākumi, lai stiprinātu sadarbību starp VND un sociālajiem

³² Lai novērtētu progresu, kas panākts 2013. gada konkrētai valstij adresēto ieteikumu īstenošanā, tiek izmantotas šādas kategorijas. Nav progressa: Dalībvalsts nav nedz paziņojusi par pasākumiem, nedz pieņēmusi pasākumus, lai ņemtu vērā KVAI. Šo kategoriju piemēro arī tad, ja dalībvalsts ir uzdevusi pētījumu grupai novērtēt iespējamās pasākumus. Ierobežots progress: Dalībvalsts ir paziņojusi par dažiem pasākumiem, lai ņemtu vērā KVAI, bet šie pasākumi šķiet nepietiekami un/vai to pieņemšana/īstenošana ir apdraudēta. Neliels progress: Dalībvalsts ir paziņojusi par pasākumiem vai pieņēmusi pasākumus, lai ņemtu vērā KVAI. Šie pasākumi ir daudzsoļi, bet ne visi no šiem pasākumiem jau ir īstenoti, un to īstenošana visos gadījumos vēl nav droši zināma. Ievērojams progress: Dalībvalsts ir pieņēmusi pasākumus, no kuriem lielākā daļa ir īstenota. Šie pasākumi sevišķi palīdz īstenot KVAI. Pilnībā ņemts vērā: Dalībvalsts ir pieņēmusi un īstenojusi pasākumus, kas atbilstīgi ņem vērā KVAI.

	<p>dienestiem un lai palielinātu sociālā darba kapacitāti;</p> <ul style="list-style-type: none"> • neliels progress jauniešu nodarbināmības uzlabošanā. Tika izstrādāts un iesniegts Komisijā Garantijas jauniešiem īstenošanas plāns; • neliels progress reformu īstenošanā profesionālās izglītības un apmācības jomā un mācekļa prakses vietu kvalitātes un pieejamības uzlabošanā. Tomēr joprojām ir iespējams paplašināt darbā iegūtu zināšanu iespējas PIA nozarē. Citu PIA reformu īstenošana joprojām ir ilgāka termiņa uzdevums; • ierobežots progress visaptverošas profesionālās orientācijas izveidē.
<p>4. KVAI: Risināt situāciju saistībā ar augstajiem nabadzības rādītājiem, veicot reformas sociālajā palīdzībā, lai tā attiektos uz lielāku iedzīvotāju skaitu, uzlabojot pabalstu piemērotību un veicot pabalsta saņēmēju aktivizēšanas pasākumus. Pastiprināt īstenošanas mehānismus, lai efektīvi samazinātu bērnu nabadzību.</p>	<p>Latvija ir panākusi nelielu progresu attiecībā uz 4. KVAI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ierobežots progress sociālās palīdzības reformēšanā. Tiek gatavoti uz pamatotiem pierādījumiem balstīti reformu priekšlikumi; tomēr to īstenošana ir neskaidra; • ievērojams progress bērnu nabadzības problēmas risināšanā. Latvija ir būtiski palielinājusi dažādus ar bērniem saistītus pabalstus un īstenojusi citus pasākumus (bērnu aprūpes kuponi, palīdzības sniegšana vecākiem to izmaksu segšanai, kas saistītas ar skolas piederumu iegādi utt.)
<p>5. KVAI: Īstenot plānotās augstākās izglītības reformas, jo īpaši attiecībā uz tāda finansēšanas modeļa izveidi, kas stimulē kvalitāti, akreditācijas sistēmas reformu, iestāžu konsolidāciju un internacionalizācijas veicināšanu.</p> <p>Veikt turpmākus pasākumus, lai modernizētu pētniecības iestādes, pamatojoties uz neatkarīgo novērtējumu, kas pašlaik tiek veikts.</p>	<p>Latvija nav panākusi nekādu progresu attiecībā uz izglītības un apmācības daļu Padomes ieteikuma 5. KVAI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nav progresa kvalitāti atalgojoša finansēšanas modeļa izveidē; • nav progresa akreditācijas sistēmas reformēšanā (iespēja izmantot neatkarīgas starptautiskās akreditācijas aģentūras netika izmantota un netika veikti nekādi konkrēti pasākumi, lai nodrošinātu akreditācijas sistēmas atbilstību starptautiskajai praksei); • ierobežots progress iestāžu apvienošanā; • ierobežots progress internacionalizācijas veicināšanā (likumdošanas ierobežojumi attiecībā uz svešvalodu izmantošanu mācīšanās nemainījās). <p>Latvija ir panākusi ierobežotu progresu attiecībā uz Padomes ieteikuma 5. KVAI par pētniecības iestāžu modernizāciju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • starptautiskā neatkarīgā novērtējuma rezultāti bija pieejami tikai 2013. gada beigās. Tikai 10 % pētniecības iestāžu tika novērtētas kā augsta līmeņa starptautiski pētniecības centri, un ir nepieciešamas strukturālas pārmaiņas, lai uzlabotu sistēmas konkurētspēju. Valdība ir paziņojusi, ka strukturālo reformu priekšlikumi tiks iesniegti līdz 2014. gada 1. jūlijam.
<p>6. KVAI: Arī turpmāk uzlabot energoefektivitāti, jo īpaši attiecībā uz dzīvojamajām ēkām un centrālā apkures tīkliem, nodrošināt stimulus enerģijas izmaksu samazināšanai un novirzīt patēriņu uz energoefektīviem</p>	<p>Latvija ir panākusi nelielu progresu attiecībā uz Padomes ieteikuma 6. KVAI par energoefektivitāti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tika panākts neliels progress, lai uzlabotu energoefektivitāti mājokļu celtniecības nozarē,

<p>produktiem.</p> <p>Uzlabot savienojamību ar ES enerģētikas tīkliem un veikt pasākumus, lai liberalizētu dabasgāzes tirgu, tostarp paredzēt skaidrus noteikumus par trešo personu piekļuvi uzglabāšanas iespējām.</p>	<p>tostarp daļēji transponēta Direktīva par ēku energoefektivitāti.</p> <p>Latvija ir panākusi ierobežotu progresu attiecībā uz Padomes ieteikuma 6. KVAI par savienojamību ar ES tīkliem:</p> <ul style="list-style-type: none"> tika panākts ierobežots progress enerģētikas tirgus un infrastruktūras jomā, jo īpaši gāzes nozarē. <p>Latvija tiek aicināta ieviest tirgus liberalizāciju un atvērt tirgu līdztekus centieniem izveidot starpsavienojumus. Konkrēti, Latvijai būtu jācenšas labāk integrēt savus elektroenerģijas un gāzes tirgus ar Lietuvas un Igaunijas tirgiem. Šajā saistībā <i>BEMIP</i> plāna īstenošana būtu jāturpina.</p>
<p>7. KVAI: Pabeigt reformas, lai uzlabotu tiesu iestāžu efektivitāti un kvalitāti un samazinātu neiztiesāto lietu skaitu un tiesvedības ilgumu, tostarp attiecībā uz maksātnespēju. Ieviest visaptverošu cilvēkresursu politiku un veikt pasākumus, lai īstenotu mediācijas tiesības un racionalizētu šķīrējtiesu sistēmu.</p>	<p>Latvija ir panākusi nelielu progresu attiecībā uz 7. KVAI:</p> <ul style="list-style-type: none"> pasākumi ietver normatīvos grozījumus Civiltiesu kodeksā, Likumā par tiesu varu, Maksātnespējas likumā, Šķīrējtiesu likumā un Mediācijas likumā. Ir pārāgri izvērtēt rezultātus, jo attiecībā uz dažiem grozījumiem joprojām notiek likumdošanas procedūra. Tiesvedības efektivitātes un tās izmaksu novērtēšana turpinās. Laikposmā no 2012. līdz 2014. gadam ir samazināts neizskatīto lietu skaits un tiesvedības ilgums.
<p>Eiropa 2020 (valsts mērķi un progress)</p>	
<p>Politikas jomas mērķis</p>	<p>Panāktais progress</p>
<p>Mācību priekšlaicīgas pārtraukšanas mērķis: 10 %</p>	<p>Mācību priekšlaicīgas pārtraukšanas rādītājs 2010. gadā bija 13,3 %, 2011. gadā – 11,6 %, 2012. gadā – 10,6 %, bet 2013. gadā – 9,8 %. Ir panākts ievērojams progress un mērķis ir sasniegts. Sieviešu sniegums ir vairāk nekā divreiz labāks nekā vīriešu: 5,8 % pret 13,6 % 2013. gadā.</p>
<p>Augstākās izglītības mērķis: 34-36 %</p>	<p>Augstākās izglītības iegūšanas līmenis 2010. gadā bija 32,3 %, 2011. gadā – 35,9 %, 2012. gadā – 37,2 %, bet 2013. gadā – 40,7 %. Ir panākts ievērojams progress un mērķis ir sasniegts. Sieviešu sniegums ir gandrīz divreiz labāks nekā vīriešu: 53,1 % pret 28,3 % 2013. gadā.</p>
<p>Pētniecības un izstrādes mērķis: 1,5 % no IKP.</p>	<p>Pētniecības un izstrādes mērķis ir izrādījies ļoti vērienīgs. Ņemot vērā pašreizējo pētniecības un izstrādes intensitātes samazināšanos, Latvija, šķiet, nav spējīga sasniegt savu mērķi 2020. gadam. Uzņēmumu pētniecības un izstrādes intensitāte 2012. gadā samazinājās par 23 % salīdzinājumā ar 2011. gadu, sasniedzot 0,15 % no IKP 2012. gadā (ierindojās 26. vietā ES). Publiskā sektora pētniecības un izstrādes intensitāte palielinājās tikai par 1,3 % salīdzinājumā ar 2011. gadu, sasniedzot 0,51 % 2012. gadā.</p>
<p>Izmaiņas siltumnīcefekta gāzu emisijās, kas neietilpst ETS</p>	<p>Izmaiņas siltumnīcefekta gāzu emisijās, kas neietilpst ETS, laikposmā no 2005. līdz</p>

	2012. gadam: 1 %. Saskaņā ar jaunākajām valsts prognozēm, kas iesniegtas Komisijai, un ņemot vērā pastāvošos pasākumus, paredzams, ka 2020. gadā mērķis netiks izpildīts par 1 %, salīdzinot ar 2005. gadu.
2020. gada atjaunojamās enerģijas mērķis: 40 % Atjaunojamās enerģijas īpatsvars visos transporta veidos: 10 %	Atjaunojamo energoresursu avotu (AEA) īpatsvars galīgajā enerģijas patēriņā 2012. gadā: 35,8 % Atjaunojamo energoresursu avotu (AEA) īpatsvars transporta jomā izmantotajā enerģijā: 3,3 %
Energoefektivitātes mērķis: 0,67 <i>Mtoe</i> (28PJ) Līdz 2020. gadam – 5,37 <i>Mtoe</i> primārais patēriņš un 4,47 <i>Mtoe</i> galīgais enerģijas patēriņš	Latvija paziņoja par politikas pasākumiem, ko tā plāno pieņemt, lai īstenotu Energoefektivitātes direktīvas 7. pantu.
Nodarbinātības līmeņa mērķis, kas noteikts 2012. gada VRP: 73 %	Nodarbinātības līmenis: 66,3 % 2011. gadā, 68,1 % 2012. gadā. Nodarbinātības līmenis 2013. gadā palielinājās vēl vairāk un 2013. gada 3. ceturksnī sasniedza 70,5 %. Latvija ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu savu stratēģijas „Eiropa 2020” mērķi.
Mērķis attiecībā uz to iedzīvotāju skaita samazināšanu, kuriem draud nabadzība un/vai kuri dzīvo bezdarbnieku mājāsaimniecībās: — 121 000	To cilvēku skaita samazinājums no 1000, kuriem draud nabadzība un/vai kuri dzīvo bezdarbnieku mājāsaimniecībās, bija -134 2011. gadā, -146 2012. gadā un -154 2013. gadā. Tādējādi Latvija jau ir sasniegusi savu mērķi attiecībā uz nabadzības samazināšanu. Galvenais uzdevums būs, ekonomikai atveseļojoties, novērst nabadzības riska līmeņa palielināšanos.

PIELIKUMS

Standarta tabulas

I tabula. Makroekonomikas rādītāji

	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pamatrādītāji								
IKP pieaugums	5,5	8,2	-0,2	5,3	5,2	4,1	3,8	4,1
Kopprodukta starpība ¹	0,7	1,4	0,5	-6,3	-2,1	0,0	1,4	2,6
SPCI (gada izmaiņas %)	4,3	4,1	6,8	4,2	2,3	0,0	1,2	2,5
Iekšējais pieprasījums (gada izmaiņas %) ²	6,2	9,8	-1,1	10,8	2,5	2,3	3,9	4,9
Bezdarba līmenis (% no darbaspēka) ³	15,6	11,9	11,6	16,2	15,0	11,9	10,7	9,6
Bruto ieguldījumi pamatkapitālā (% no IKP)	21,0	26,6	27,3	21,3	22,8	21,1	20,9	21,2
Bruto nacionālie ietaupījumi (% no IKP)	15,9	19,7	20,8	22,7	22,5	22,0	21,3	20,7
Valsts bilance (% no IKP)								
Neto aizdevumi (+) vai neto aizņēmumi (-)	-1,1	-1,5	-4,6	-3,5	-1,3	-1,0	-1,0	-1,1
Bruto parāds	11,8	14,0	24,2	42,0	40,8	38,1	39,5	33,4
Neto finanšu aktīvi	9,3	8,3	-1,7	-14,8	-11,5	n.p.	n.p.	n.p.
Kopējie ieņēmumi	37,2	34,0	35,5	34,9	35,1	35,1	34,3	33,2
Kopējie izdevumi	38,3	35,5	40,1	38,4	36,4	36,1	35,3	34,3
<i>no kuriem: procenti</i>	0,9	0,7	0,9	1,5	1,3	1,7	1,6	1,3
Korporācijas (% no IKP)								
Neto aizdevumi (+) vai neto aizņēmumi (-)	-4,8	-6,3	-0,4	5,9	5,5	5,4	5,3	4,8
Neto finanšu aktīvi; nefinanšu sabiedrības	-50,5	-89,1	-93,4	-103,8	-84,6	n.p.	n.p.	n.p.
Neto finanšu aktīvi; finanšu sabiedrības	-4,8	-1,0	3,1	11,3	3,2	n.p.	n.p.	n.p.
Bruto kapitāla veidošana	19,8	24,6	21,2	19,2	18,8	16,0	15,7	16,1
Bruto darbības rezultāts	26,0	33,3	30,3	33,6	34,7	33,6	33,4	33,7
Mājsaimniecības un MABPI (% no IKP)								
Neto aizdevumi (+) vai neto aizņēmumi (-)	-0,5	-1,1	-2,5	-2,4	-3,5	-2,9	-3,1	-3,3
Neto finanšu aktīvi	29,5	36,1	11,1	14,9	23,6	n.p.	n.p.	n.p.
Bruto darba alga	34,4	34,6	41,4	36,5	36,5	37,0	36,8	36,5
Neto īpašuma ienākums	8,8	11,5	5,6	5,0	5,2	5,6	6,7	6,8
Saņemtie kārtējie pārvedumi	17,4	18,0	17,9	18,0	17,3	17,0	16,3	16,1
Bruto ietaupījumi	0,7	1,0	1,5	-0,8	-1,1	0,1	0,0	-0,1
Pārējā pasaule (% no IKP)								
Neto aizdevumi (+) vai neto aizņēmumi (-)	-6,5	-8,8	-7,5	0,0	0,5	1,6	1,2	0,5
Neto finanšu aktīvi	17,6	46,6	82,1	94,5	71,4	n.p.	n.p.	n.p.
Preču un pakalpojumu neto eksports	-8,5	-12,4	-11,6	-4,8	-3,9	-1,9	-2,0	-2,6
Neto primārie ienākumi no pārējās pasaules	0,1	-0,6	0,5	0,7	-0,1	-0,2	-0,4	-0,6
Neto kapitāla darījumi	0,2	0,8	1,8	2,1	3,0	2,5	2,5	2,4
Tirgojamo preču nozare	52,7	51,9	47,0	52,4	52,6	51,0	n.p.	n.p.
Netirgojamo preču nozare	36,0	37,6	42,2	37,2	36,8	38,3	n.p.	n.p.
<i>no kurās: celtniecības un būvniecības nozare</i>	5,3	5,8	7,5	4,9	5,5	5,7	n.p.	n.p.
Reālais efektīvais maiņas kurss (indekss, 2000=100)	95,0	94,8	139,4	131,8	133,1	136,5	138,8	139,6
Saistības preču un pakalpojumu tirdzniecības jomā (indekss, 2000=100)	97,1	98,7	101,6	105,2	102,2	102,6	102,7	102,7
Tirgus rādītāji eksporta jomā (indekss, 2000=100)	90,8	91,7	102,2	108,5	115,3	113,5	112,7	112,6
Piezīmes:								
¹ Kopprodukta starpību veido starpība starp faktisko un potenciālo iekšzemes kopproduktu pie 2005. gada tirgus cenām.								
² Rādītājā par iekšējo pieprasījumu ietvertas akcijas.								
³ Bezdarbnieki ir visas personas, kuras nebija nodarbinātas, aktīvi meklēja darbu un bija gatavas sākt darbu nekavējoties vai divu nedēļu laikā. Darbaspēks ir faktiskais nodarbināto un nenodarbināto cilvēku skaits. Bezdarba līmenis aptver vecuma grupu no 15-74 gadiem.								
Avots:								
Komisijas 2014. gada pavasara prognoze (COM)								

II tabula. Makroekonomisko norišu un prognožu salīdzinājums

	2013		2014		2015		2016	2017
	COM	SP	COM	SP	COM	SP	SP	SP
Reālais IKP (izmaiņas %)	4,1	4,1	3,8	4,0	4,1	4,0	4,0	4,0
Privātais patēriņš (izmaiņas %)	5,4	5,4	4,8	5,1	5,1	4,6	4,0	3,9
Bruto ieguldījumi pamatkapitālā (izmaiņas %)	-4,3	-4,3	3,2	3,8	6,8	5,0	5,7	5,8
Preču un pakalpojumu eksports (izmaiņas %)	1,0	1,0	3,6	4,0	5,6	4,6	5,0	5,3
Preču un pakalpojumu imports (izmaiņas %)	-1,7	-1,7	3,9	4,5	6,8	5,1	5,2	5,4
<i>Ieguldījumi reālā IKP pieaugumā:</i>								
- Iekšzemes galīgais patēriņš	3,0	2,4	4,0	4,4	5,0	4,4	4,2	4,1
- Krājumu izmaiņas	-0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- Neto eksports	1,7	1,7	-0,2	-0,4	-0,8	-0,4	-0,2	-0,2
Kopprodukta starpība ¹	0,0	-0,1	1,4	1,2	2,6	1,8	2,7	3,5
Nodarbinātības līmenis (izmaiņas %)	2,3	2,1	1,6	1,2	1,7	0,8	0,5	0,3
Bezdarba līmenis (%)	11,9	1,9	10,7	10,5	9,6	9,7	9,0	8,7
Darba ražīgums (izmaiņas %)	1,8	2,0	2,1	3,1	2,4	3,5	3,4	3,6
SPCI inflācija (%)	0,0	0,0	1,2	1,1	2,5	3,0	2,5	2,5
IKP deflators (izmaiņas %)	1,4	1,4	1,7	1,6	2,7	2,8	2,5	2,5
Atlīdzība uz vienu nodarbināto (izmaiņas %)	5,4	4,6	4,1	5,6	4,6	5,3	5,5	5,5
Neto aizdevumi/aizņēmumi salīdzinājumā ar pārējo pasauli (% no IKP)	1,6	1,6	1,2	1,2	0,5	1,1	0,8	0,3
<u>Piezīme:</u>								
¹ Procentos no potenciālā IKP, ar potenciālo IKP pieaugumu pēc Komisijas dienestu pārreķina, balstoties uz programmas scenāriju un izmantojot vispārpieņemtu metodiku.								
<u>Avots:</u>								
Komisijas 2014. gada pavasara prognoze (COM); Stabilitātes programma (SP)								

III tabula. Budžeta korekciju sastāvs

(% no IKP)	2013	2014		2015		2016	2017	Izmaiņas: 2013-2017
	COM	COM	SP	COM ¹	SP	SP	SP	SP
Ieņēmumi	35,1	34,3	33,9	33,2	32,0	30,9	30,1	-5,0
<i>no kuriem:</i>								
- Ražošanas un importa nodokļi	11,6	11,9	11,6	12,0	11,5	11,3	11,1	-0,5
- Ienākuma, mantas u.tml. kārtējie nodokļi	7,7	7,5	7,6	7,4	7,3	7,0	6,9	-0,8
- Sociālās iemaksas	8,3	8,1	8,2	7,7	7,7	7,4	7,2	-1,1
- Citi (atlikums)	7,6	6,8	6,5	6,2	5,5	5,2	4,9	-2,7
Izdevumi	36,1	35,3	34,9	34,3	32,8	31,6	30,8	-5,3
<i>no kuriem:</i>								
- Primārie izdevumi	34,4	33,7	33,3	33,0	31,6	30,4	29,7	-4,7
<i>no kuriem:</i>								
Darbinieku atalgojums	9,2	9,3	9,2	9,3	8,7	8,3	8,0	-1,2
Starpposma patēriņš	6,4	6,5	6,5	6,5	6,2	5,6	5,2	-1,2
Sociālie maksājumi	10,6	10,3	10,1	10,1	9,9	9,4	9,0	-1,6
Subsīdijas	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,1
Bruto ieguldījumi pamatkapitālā	3,9	3,7	3,6	3,4	3,2	2,7	2,5	-1,4
Citi (atlikums)	3,7	3,3	3,4	3,1	3,1	3,8	4,4	0,7
- Procentu izdevumi	1,7	1,6	1,6	1,3	1,2	1,2	1,1	-0,6
Vispārējā valsts bilance (VVB)	-1,0	-1,0	-1,0	-1,1	-0,8	-0,7	-0,7	0,3
Primārā bilance	0,7	0,6	0,6	0,2	0,4	0,5	0,4	-0,3
Vienreizēji un citi pagaidu pasākumi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
VVB, izņemot vienreizējus pasākumus	-1,0	-1,0	-1,0	-1,1	-0,8	-0,7	-0,7	0,3
Kopprodukta starpība ²	0,0	1,4	1,2	2,6	1,8	2,7	3,5	3,5
Cikliski koriģētā bilance ²	-1,0	-1,4	-1,4	-1,9	-1,4	-1,5	-1,8	-0,8
Strukturālā bilance (SB)³	-1,0	-1,4	-1,4	-1,9	-1,4	-1,5	-1,8	-0,9
<i>SB izmaiņas</i>	<i>-0,8</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,4</i>	<i>-0,4</i>	<i>0,0</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,3</i>	<i>-</i>
<i>Divu gadu vidējās SB izmaiņas</i>	<i>0,2</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,2</i>	<i>-</i>
Strukturālā primārā bilance ³	0,7	0,2	0,2	-0,6	-0,2	-0,3	-0,7	-1,4
<i>Strukturālās primārās bilances izmaiņas</i>	<i>-</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,8</i>	<i>-0,4</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,4</i>	<i>-</i>
Izdevumu rādītājs								
Piemērojamā atsaucēs likme ⁴	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	-
Novirze ⁵ (% IKP)	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	-
Divu gadu vidējā novirze (% IKP)	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	-
Piezīmes:								
¹ Ja netiek mainīta politika.								
² Kopprodukta starpība (% no potenciālā IKP) un cikliski koriģētā bilance saskaņā ar programmu pēc Komisijas dienestu pārreķina, pamatojoties uz programmas scenāriju un izmantojot vispārpieņemtu metodiku.								
³ Strukturālā (primārā) bilance = cikliski koriģētā (primārā) bilance, izņemot vienreizējus un citus pagaidu pasākumus.								
⁴ Vidējā termiņa atsaucēs likme potenciālajai IKP izaugsmei. (Standarta) atsaucēs likme ir piemērojama no gada t+1, ja valsts ir sasniegusi savu VTM gadā t. Zemāka likme ir piemērojama, kamēr valsts pielāgojas savam VTM, tostarp gadā t. Atsaucēs likmes, kas piemērojamas 2014. gadam un turpmākajiem gadiem, ir atjauninātas 2013. gadā.								
⁵ Publisko izdevumu pieauguma likmes novirze, no piemērojamās atsaucēs likmes atskaitot diskrecionāros ienākumu pasākumus un likumā noteiktos ieņēmumu palielinājumus. Kopējos izdevumus, ko izmanto izdevumu rādītājā, iegūst saskaņā ar vispārpieņemto metodiku. Negatīva zīme nozīmē, ka izdevumu pieaugums pārsniedz piemērojamo atsaucēs likmi.								
Avots:								
Stabilitātes programma (SP); Komisijas 2014. gada pavasara prognoze (COM); Komisijas aprēķini.								

IV tabula. Parāda dinamika

(% no IKP)	Vidēji 2008-2012	2013	2014		2015		2016	2017
			COM	SP	COM	SP	SP	SP
Bruto parāda attiecība¹	36,8	38,1	39,5	38,8	33,4	32,9	34,2	31,3
Attiecības izmaiņas	6,4	-2,8	1,4	0,7	-6,1	-5,9	1,3	-2,9
<i>Iemaksas² :</i>								
1. Primārā bilance	4,0	-0,7	-0,6	-0,6	-0,2	-0,4	-0,5	-0,4
2. "Lavīnas" efekts	0,6	-0,5	-0,4	-0,4	-1,3	-1,3	-0,8	-1,0
<i>no kura:</i>								
Procentu izdevumi	1,3	1,7	1,6	1,6	1,3	1,2	1,2	1,1
Izaugsmes efekts	0,2	-1,6	-1,4	-1,4	-1,5	-1,5	-1,2	-1,3
Inflācijas efekts	-0,8	-0,5	-0,6	-0,6	-1,0	-1,0	-0,8	-0,8
3. Parāda-deficīta kor.	1,7	-1,6	2,4	1,8	-4,6	-4,2	2,6	-1,5
<i>no kurās:</i>								
Starp. starp skaidru Naudas līdzekļu uzkrāj.								
<i>Privatizācija</i>								
Vērtēš. ietekme & atlikušās kor.								
		2013	2014		2015		2016	2017
			COM	SP	COM	SP	SP	SP
Parāda rādītāja starpība^{3,4}		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Strukturālā korekcija⁵		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
<i>salīdzināma ar:</i>								
Prasītā korekcija ⁶		n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Piezīmes:								
¹ Perioda beigas.								
² "Lavīnas" efekts atspoguļo procentu izdevumu ietekmi uz uzkrāto parādu, kā arī reālā IKP izaugsmes un inflācijas ietekmi uz parāda attiecību (izmantojot kopsaucēju). Parāda-deficīta korekcija ietver starpību naudas līdzekļu un uzkrājumu uzskaitē, naudas līdzekļu uzkrājumus un vērtēšanas ietekmi, un citas atlikušās korekcijas.								
³ Neattiecas uz dalībvalstīm, kurām 2011. gada novembrī piemēroja pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru (EDP), un uz trīs gadu laikposmu pēc pārmērīgā budžeta deficīta novēršanas.								
⁴ Norāda starpību starp parāda pret IKP attiecību un parāda rādītāju. Ja vērtība ir pozitīva, tad prognozētā bruto parāda pret IKP attiecība neatbilst parāda samazināšanas rādītājam.								
⁵ Piemērojama tikai trīs gadu pārejas periodā no pārmērīgā budžeta deficīta novēršanas EDP, kas tika veiktas 2011. gada novembrī.								
⁶ Definē atlikušo ikgadējo strukturālo korekciju pārejas periodā, kas ievērošanas gadījumā nodrošina to, ka dalībvalsts izpildīs parāda samazināšanas rādītāju pārejas perioda beigās, pieņemot, ka COM (SP) budžeta prognozes par iepriekšējiem gadiem tiek sasniegtas.								
Avots:								
Stabilitātes programma (SP); Komisijas 2014. gada pavasara prognoze (COM); Komisijas aprēķini.								

V tabula. Ilgtspējas rādītāji

	Latvija			Eiropas Savienība		
	2013. gada scenārijs	Nemainīgas politikas scenārijs	Stabilitātes programmas scenārijs	2013. gada scenārijs	Nemainīgas politikas scenārijs	Stabilitātes programmas scenārijs
S2*	-1,8	-0,1	-0,2	2,4	2,4	0,7
<i>no kura:</i>						
Sākotnējais budžeta stāvoklis (IBP)	0,2	1,5	1,2	0,5	0,4	-1,3
Novecošanās ilgtermiņa izmaksas (CoA)	-2,0	-1,6	-1,4	1,9	2,0	2,0
<i>no kurām:</i>						
pensijas	-2,0	-1,5	-1,2	0,7	0,8	0,9
veselības aprūpe	0,4	0,4	0,4	0,9	0,9	0,8
ilgtermiņa aprūpe	0,2	0,2	0,2	0,6	0,6	0,6
citas	-0,7	-0,7	-0,7	-0,4	-0,4	-0,3
S1**	-4,3	-2,4	-3,1	1,5	1,7	-0,2
<i>no kuras:</i>						
Sākotnējais budžeta stāvoklis (IBP)	-1,6	0,5	0,3	-0,2	-0,4	-2,0
Parāda prasība (DR)	-1,2	-1,7	-2,3	1,5	1,8	1,5
Novecošanās ilgtermiņa izmaksas (CoA)	-1,5	-1,2	-1,1	0,2	0,3	0,3
S0 (fiskālās spriedzes risks)***	0,19	:	:	:	:	:
Parāds, % no IKP (2013. g.)		38,1			88,9	
Ar vecumu saistītie izdevumi, % no IKP (2013. g.)		17,4			25,8	

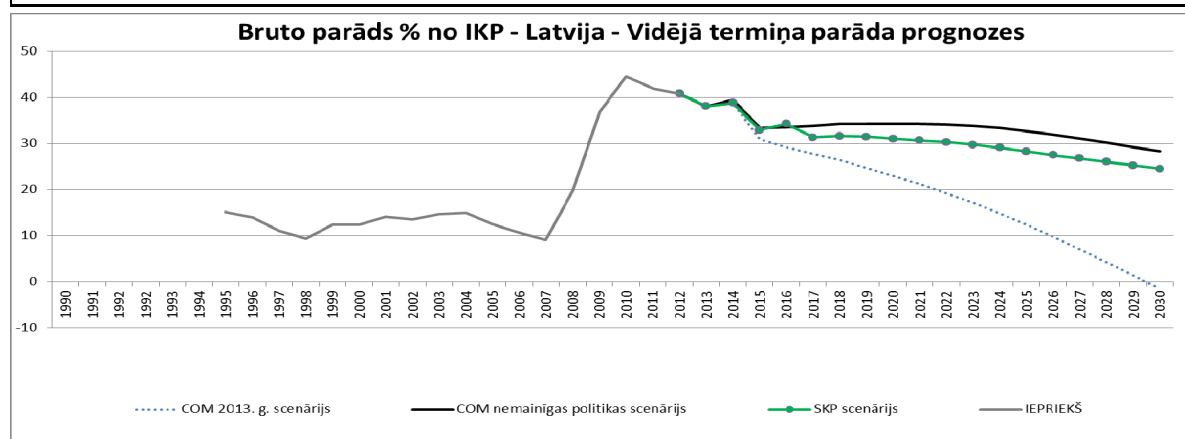
Avots: Komisija; 2014. gada stabilitātes programma.

Piezīme: 2013. gada scenārijā atspoguļota ilgtspējības nepietiekamība, pieņemot, ka budžeta stāvoklis attīstās līdz 2013. gadam saskaņā ar Komisijas 2014. gada pavasara prognozi. "Nemainīgas politikas" scenārijā atspoguļota ilgtspējības nepietiekamība, pieņemot, ka budžeta stāvoklis attīstās līdz 2015. gadam saskaņā ar Komisijas 2014. gada pavasara prognozi. "Stabilitātes programmas" scenārijā atspoguļota ilgtspējības nepietiekamība, pieņemot, ka programmā iekļautie budžeta plāni tiek pilnībā īstenoti. Ar vecumu saistītie izdevumi atbilstīgi 2012. gada ziņojumā par novecošanu sniegtajai informācijai.

* Ilgtermiņa ilgtspējības nepietiekamības (S2) rādītājs norāda uz tūlītējo un pastāvīgo korekciju, kas nepieciešama, lai izpildītu dinamiskos budžeta ierobežojumus, tostarp novecošanās izmaksas. S2 rādītājam ir divi komponenti: i) sākotnējais budžeta stāvoklis (IBP), kas rada parādu stabilizējošās primārās bilances nepietiekamību; un ii) novecošanās izmaksu dēļ nepieciešamā papildu korekcija. Galvenais pieņēmums, kas izmantots S2 atvasināšanai, ir, ka bezgalīgā termiņā parāda līmeņa pieaugumu ietekmē procentu likmes diferenciālis (t.i., starpība starp nominālo procentu likmi un reālo izaugsmes līmeni); tādējādi tas nebūt nenozīmē, ka parāda līmenis samazināsies zem ES līgumā noteiktās 60% parāda robežvērtības. Rādītājam S2 tika izmantotas šādas robežvērtības: i) ja S2 vērtība ir mazāka par 2, valsts tiek klasificēta kā zema riska valsts; ii) ja šī vērtība ir starp 2 un 6, tad valsts tiek klasificēta kā vidēja riska valsts; un, iii) ja vērtība ir lielāka par 6, tad valsts tiek klasificēta kā augsta riska valsts.

** Vidējā termiņa ilgtspējības nepietiekamības (S1) rādītājs norāda uz nepieciešamajiem atklātajiem korekcijas centieniem – stabila strukturālās primārās bilances uzlabojuma ieviešanu laikposmā līdz 2020. gadam un tā saglabāšanu nākamo 10 gadu laikā, lai 2030. gadā samazinātu parāda līmeni līdz 60% no IKP, tostarp finansējumu jebkādiem papildu izdevumiem līdz paredzētajam termiņam, kas rodas iedzīvotāju novecošanās dēļ. Lai novērtētu ilgtspējības problēmas mērogu, tika izmantotas šādas robežvērtības: i) ja S1 vērtība ir mazāka par nulli, valsts tiek klasificēta kā zema riska valsts; ii) ja primārajā bilancē ir nepieciešama strukturālā korekcija līdz pat 0,5 procentu punktu apmērā no IKP gadā līdz 2020. gadam pēc pēdējā gada, uz kuru attiecas 2014. gada pavasara prognoze (2015. gads) (norādot kumulētu korekciju 2,5 procentu punktu apmērā), valsts tiek klasificēta kā vidēja riska valsts; un, iii) ja S1 vērtība pārsniedz 2,5 (t.i., ir nepieciešama strukturālā korekcija, kas pārsniedz 0,5 procentu punktus no IKP gadā), valsts tiek klasificēta kā augsta riska valsts.

*** S0 rādītājs atspoguļo jaunākos pierādījumus par fiskālo un finanšu konkurētspējas mainīgo vērtību nozīmi potenciālu fiskālo risku veidošanā. Metodika attiecībā uz S0 rādītāju būtiski atšķiras no S1 un S2 rādītāju metodikas. Atšķirībā no S1 un S2 rādītājiem S0 nav prasīlās fiskālās korekcijas apmēra noteikšana, bet gan kompleks s rādītājs, kas aplēš to, cik lielā mērā īstermiņā ir iespējams fiskālā stresa risks. Kritiskā robežvērtība S0 rādītājam ir 0,43.

VI tabula. Nodokļu rādītāji

	2002	2006	2008	2010	2011	2012
Kopējie nodokļu ieņēmumi (ieskaitot faktiskās obligātās sociālās iemaksas, % no IKP)	28,6	30,6	29,2	27,2	27,6	27,9
Sadalījums pa ekonomiskajām funkcijām (% no IKP) ¹						
Patēriņš	10,5	12,6	10,5	10,6	10,5	10,7
no kura:						
- PVN	6,7	8,6	6,7	6,6	6,8	7,1
- akcīzes nodokļi tabakai un alkoholam	1,2	1,3	1,5	1,5	1,4	1,3
- enerģija	1,8	2,0	1,7	2,0	1,9	1,9
- cits (atlikums)	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4
Nodarbinātais darbaspēks	14,7	14,6	14,4	14,0	13,5	13,4
Nenodarbinātais darbaspēks	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	0,3
Kapitāla un darījumdarbības ienākumi	2,2	2,4	3,3	1,2	1,8	2,1
Kapitāla/mantas krājumi	1,1	0,8	0,9	1,2	1,4	1,5
<i>p.m.</i> Vides nodokļi ²	2,3	2,4	2,0	2,4	2,5	2,4
PVN efektivitāte ³						
Reālie PVN ieņēmumi izteikti % no teorētiskajiem ieņēmumiem pie standarta likmes	48,3	64,6	49,2	42,0	42,0	45,0
Piezīme:						
1. Nodokļu ieņēmumi ir sadalīti pa ekonomiskajām funkcijām, t.i., saskaņā ar to, vai nodokļi tiek paaugstināti patēriņam, darbaspēkam vai kapitālam. Sīkaks skaidrojums atrodams <i>European Commission (2014), Taxation trends in the European Union</i> .						
2. Šajā kategorijā ietilpst nodokļi par enerģiju, transportu un piesārņojumu, kā arī resursi, kas ietverti nodokļos par patēriņu un kapitālu.						
3. PVN efektivitāte tiek mērīta, izmantojot PVN ieņēmumu attiecību. To definē kā attiecību starp faktiski iekasētajiem PVN ieņēmumiem un ieņēmumiem, kas tiktu iekasēti, ja PVN tiktu piemērots pēc standarta likmes visiem galīgajiem (iekšzemes) patēriņa izdevumiem, kas ir teorētiskās "tīrās" PVN bāzes nepilnīgs mērījums. Zema attiecība var norādīt nodokļa bāzes samazinājumu lielu atbrīvojumu rezultātā vai samazinātu likmju piemērošanas rezultātā plašam preču un pakalpojumu lokam ("politikas atšķirība"), vai arī uz nespēju iekasēt nodokli pilnā apmērā, piemēram, krāpšanas dēļ ("iekasēšanas atšķirība"). Jāatzīmē, ka pārrobežu iepirkšanās relatīvais apmērs salīdzinājumā ar iekšzemes patēriņu arī ietekmē attiecības vērtību, jo īpaši mazākās tautsaimniecībās. Sīkaks izskaidrojums atrodams <i>European Commission (2012), Tax Reforms in EU Member States</i> un <i>OECD (2012), Consumption tax trends</i> .						
<i>Avots: Komisija</i>						

VII tabula. Finanšu tirgus rādītāji

	2009	2010	2011	2012	2013
Banku nozares aktīvi kopā (% no IKP)	-	169,9	145,1	127,3	125,2
Piecu lielāko banku kapitāla daļa (% no kopējiem aktīviem)	69,3	60,4	59,6	64,1	-
Banku sistēmas ārvalstu īpašumtiesības (% no kopējiem aktīviem)	-	67,8	63,8	62,4	-
Finanšu stabilitātes rādītāji:					
- neienesīgi aizdevumi (% no kopējiem aizdevumiem) ¹⁾	14,3	15,9	14,1	8,7	7,5
- kapitāla pietiekamības rādītājs (%) ¹⁾	13,7	13,9	16,5	16,7	17,7
- pašu kapitāla atdeve (%) ^{1), 2)}	-50,6	-19,7	5,1	17,8	13,2
Banku aizdevumi privātajam sektoram (ikgadējās % izmaiņas)	-	-	-6,3	-0,4	-2,0
Aizdevumi mājokļa iegādei (ikgadējās % izmaiņas)	-	-	-6,3	-4,5	-4,5
Aizdevumu un depozītu attiecība	-	206,7	193,3	161,7	132,3
CB likviditāte % no saistībām	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Banku risks attiec. pret valstīm, kuras saņem ofic. finanšu palīdzību (% no IKP)	-	-	-	-	-
Privātais parāds (% no IKP)	100,4	95,1	82,6	64,4	-
Bruto ārējais parāds (% no IKP)					
- Valsts	25,5	32,4	31,9	32,1	29,0
- Privātais	47,7	45,7	44,4	40,6	41,0
Ilgtermiņa procentu likmju izvietojums salīdzinājumā ar <i>Bund</i> (bāzes punkti)*	913,5	759,4	329,9	307,0	177,0
Kredītsaist. nepildīšanas mijmaiņas darījumu izvietoj. valsts vērtspapīriem (5-gadu)*	702,6	357,8	234,9	213,2	110,3
Piezīmes:					
¹⁾ Jaunākie dati (2013. gada 3. ceturksnis).					
²⁾ Pēc ārkārtējiem elementiem un nodokļiem.					
* Mērīts bāzes punktos.					
Avots:					
Starptautisko norēķinu banka un Eurostat (risks attiecībā pret makrofinansiāli neaizsargātām valstīm), SVF (finanšu stabilitātes rādītāji), Komisija (ilgtermiņa procentu likmes), Pasaules Banka (bruto ārējais parāds) un ECB (visi pārējie rādītāji).					

VIII tabula. Darba tirgus un sociālie rādītāji

Darba tirgus rādītāji	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nodarbinātības līmenis (% no iedzīvotājiem vecumā no 20-64 gadiem)	75,8	67,1	65,0	66,3	68,1	69,7
Nodarbinātības pieaugums (% izmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu)	-0,8	-14,3	-6,7	1,5	1,4	2,3
Sieviešu nodarbinātības līmenis (% no sievietēm vecumā no 20-64 gadiem)	72,1	66,8	64,9	65,3	66,4	67,7
Vīriešu nodarbinātības līmenis (% no vīriešiem vecumā no 20-64 gadiem)	79,7	67,4	65,1	67,5	70,0	71,9
Gados vecāku darba ņēmēju nodarbinātības līmenis (% no iedzīvotājiem vecumā no 55-64 gadiem)	59,4	53,2	48,2	50,5	52,8	54,8
Nodarbinātība uz pusslodzi (% no kopējā nodarbinātības līmeņa, 15 gadi vai vairāk)	6,3	8,9	9,7	9,2	9,4	8,1
Sieviešu nodarbinātība uz pusslodzi (% no sieviešu nodarbinātības līmeņa, 15 gadi vai vairāk)	8,1	10,2	11,4	10,9	11,6	10,0
Vīriešu nodarbinātība uz pusslodzi (% no vīriešu nodarbinātības līmeņa, 15 gadi vai vairāk)	4,5	7,5	7,8	7,3	7,1	6,1
Darbs uz noteiktu laiku (% darbinieku ar darba līgumu uz noteiktu laiku, 15 gadi vai vairāk)	3,3	4,3	6,8	6,6	4,7	4,4
Pāreja no pagaidu nodarbinātības uz pastāvīgu nodarbinātību	53,0	37,4	35,3	41,4	36,8	:
Bezdarba līmenis ¹ (% no darbaspēka, vecuma grupa no 15-74 gadiem)	7,7	17,5	19,5	16,2	15,0	11,9
Ilgtermiņa bezdarba līmenis ² (% no darbaspēka)	2,0	4,7	8,8	8,8	7,8	5,8
Jauniešu bezdarba līmenis (% no jauniešu darbaspēka vecumā no 15- 24 gadiem)	13,6	33,3	36,2	31,0	28,5	23,2
NEET jauniešu līmenis (% no iedzīvotājiem vecumā no 15-24 gadiem)	11,4	17,4	17,8	16,0	14,9	13,0
Personas, kuras priekšlaicīgi pamet izglītību un mācības (% no iedzīvotājiem vecumā no 18-24 gadiem ar vismaz pamatsk. izgl., kas neturpina mācības vai tālākizglītību)	15,5	13,9	13,3	11,6	10,6	9,8
Augstāko izglītību ieguvušie iedzīvotāji (% no iedzīvotājiem vecumā no 30- 34 gadiem, kas veiksmīgi ieguvuši augstāko izglītību)	27,0	30,1	32,3	35,9	37,2	40,7
Oficiāla bērnu aprūpe (no 1 līdz 29 stundām; % no iedzīvotājiem, kas jaunāki par 3 gadiem)	2,0	2,0	1,0	1,0	4,0	:
Oficiāla bērnu aprūpe (30 stundas vai vairāk; % no iedzīvotājiem, kas jaunāki par 3 gadiem)	12,0	13,0	15,0	14,0	19,0	:
Darba ražīgums uz vienu nodarbināto (gada izmaiņas %)	-1,9	-3,9	5,7	3,7	3,7	1,8
Nostrādāto stundu skaits uz nodarbināto (gada izmaiņas %)	6,6	-2,5	-0,9	0,9	-0,9	-0,3
Darba ražīgums uz nostrādāto stundu (gada izmaiņas %; pastāvīgās cenās)	-8,0	-1,5	6,7	2,9	4,7	2,1
Atlīdzība vienam nodarbinātajam (gada izmaiņas %; pastāvīgās cenās)	4,7	-10,4	-4,1	-1,0	3,9	3,9
Darbaspēka nominālās vienības izmaksu pieaugums (gada izmaiņas %)	20,0	-7,9	-10,1	1,2	3,5	:
Darbaspēka faktiskās vienības izmaksu pieaugums (gada izmaiņas %)	6,8	-6,7	-9,3	-4,6	0,1	2,1
Piezīmes:						
¹ Bezdarbnieki ir visas personas, kuras nebija nodarbinātas, aktīvi meklēja darbu un bija gatavas sākt darbu nekavējoties vai divu nedēļu laikā. Darbaspēks ir faktiskais nodarbināto un nenodarbināto cilvēku skaits.						
² Ilgtermiņa bezdarbnieki ir personas, kas nav nodarbinātas vismaz 12 mēnešus.						
Avoti: Komisija (ES Darbaspēka apsekojums un Eiropas valstu uzskaites dati)						

Izdevumi par sociālās aizsardzības pabalstiem (% no IKP)	2007	2008	2009	2010	2011
Slimības/veselības aprūpe	3,4	3,7	3,9	3,7	3,2
Invaliditāte	0,7	0,9	1,3	1,3	1,3
Vecuma pensija un apgādnieka zaudējuma pensija	5,0	5,7	7,9	9,4	8,1
Ģimene/bērni	1,2	1,4	1,7	1,5	1,1
Bezdarbs	0,4	0,5	1,6	1,3	0,7
Mājoklis un sociālā atstumtība, kas citur nav klasificēts	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Kopā	11,0	12,5	16,7	17,6	14,8
no kuriem: uz vajadzībām balstīti pabalsti	0,2	0,2	0,3	0,7	0,7
Sociālās iekļaušanas rādītāji	2008	2009	2010	2011	2012
Nabadzības vai atstumtības risks ¹ (% no kopējā iedzīvotāju skaita)	34,2	37,9	38,2	40,1	36,2
Bērnu nabadzības vai atstumtības risks (% no iedzīvotājiem vecumā no 0-17 gadiem)	32,4	38,4	42,2	44,1	40,0
Vecāka gadagājuma cilvēku nabadzības vai atstumtības risks (% no iedzīvotājiem vecumā no 65 gadiem vai vairāk)	58,8	55,5	36,8	33,0	33,7
Nabadzības riska līmenis ² (% no kopējā iedzīvotāju skaita)	25,9	26,4	20,9	19,0	19,2
Nopietna materiālā nenodrošinātība ³ (% no kopējā iedzīvotāju skaita)	19,3	22,1	27,6	31,0	25,6
Iedzīvotāju daļa, kuri dzīvo māsaimniecībās ar ļoti zemu nodarbinātības līmeni ⁴ (% iedzīvotāju vecumā no 0-59 gadiem)	5,4	7,4	12,6	12,6	11,7
Strādājošo nabadzības riska līmenis (% no nodarbinātajām personām)	10,5	10,8	9,4	9,3	8,6
Sociālo pabalstu (izņemot pensijas) ietekme uz nabadzības samazināšanu	14,2	14,8	26,7	29,1	25,3
Nabadzības sliekšņi, izteikti valsts valūtā pastāvīgās cenās ⁵	1 816	1 780	1 444	1 367	1 392
Bruto izmantojamais ienākums (māsaimniecības)	10 338	8 716	8 334	8 706	9 341
Relatīvā vidējā nabadzības riska starpība (60 % no vidējā pielīdzinātā ienākuma, vecums: kopā)	28,6	29,0	28,9	31,7	28,6
Piezīmes:					
¹ Cilvēki, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība (<i>ARPE</i>): cilvēki, kurus apdraud nabadzība (<i>AROP</i>) un/vai kuriem ir nopietna materiālā nenodrošinātība (<i>SMD</i>), un/vai kuri dzīvo māsaimniecībā ar neesošu vai ļoti zemu darba intensitāti (<i>LWT</i>).					
² Nabadzības riska līmenis (<i>AROP</i>): iedzīvotāju daļa, kuru pielīdzinātā izmantojamā ienākuma līmenis ir zem 60 % no valsts vidējā pielīdzinātā ienākuma.					
³ Iedzīvotāju daļa, kuri saskaras ar vismaz 4 no 9 nenodrošinātības veidiem: cilvēki nevar atļauties i) nomaksāt īres vai komunālo pakalpojumu rēķinus, ii) uzturēt pietiekami siltu mājokli, iii) segt neparedzētas izmaksas, iv) katru otro dienu ēst gaļu, zivis vai proteīna ekvivalentu, v) vienreiz gadā nedēļu ilgas brīvdienas prom no mājām, vi) automašīnu, vii) veļasmašīnu, viii) krāsu TV, vai ix) tālruni.					
⁴ Cilvēki, kas dzīvo māsaimniecībā ar ļoti zemu darba intensitāti: iedzīvotāju skaits vecumā no 0-59 gadiem, kas dzīvo māsaimniecībā, kur pieaugušie (izņemot apgādājamus bērnus) iepriekšējos 12 mēnešos strādājuši mazāk nekā 20 % no to kopējā darba laika potenciāla.					
⁵ Attiecībā uz EE, CY, MT, SI, SK, sliekšņi nominālvērtībās euro; SPCI - indekss 100 2006. gadā (2007. gada apsekojumā minēti 2006. gada ienākumi)					
Avoti: Attiecībā uz sociālās aizsardzības pabalstiem - <i>ESSPROS</i> ; sociālo iekļaušanu - <i>EU-SILC</i> .					

IX tabula. Ražojumu tirgus snieguma un politikas rādītāji

Izpildes rādītāji	2004-2008	2009	2010	2011	2012	2013
Darba ražīgums ¹ kopējā ekonomikā (gada izaugsme %)	5,9	-1,5	5,4	3,8	3,2	1,4
Darba ražīgums ¹ ražošanā (gada izaugsme %)	3,2	6,1	17,8	8,1	4,4	0,1
Darba ražīgums ¹ elektroenerģijas, gāzes, ūdensapgādes jomā (gada izaugsme %)	-0,9	0,3	23,0	-0,8	-1,3	n.p.
Darba ražīgums ¹ būvniecības nozarē (gada izaugsme %)	7,2	1,4	-14,1	5,1	16,2	1,1
Patentu intensitāte ražošanas nozarē ² (EPB patenti dalīti ar nozares bruto pievienoto vērtību)	14,6	15,9	16,7	19,4	n.p.	n.p.
Politikas rādītāji	2004-2008	2009	2010	2011	2012	2013
Līgumu īstenošana ³ (dienas)	279,6	309,0	309,0	369,0	469,0	469,0
Laiks, kas vajadzīgs darījumdarbības sākšanai ³ (dienas)	15,9	16	16	16	16	13
Pētniecības un izstrādes izdevumi (% no IKP)	0,6	0,5	0,6	0,7	0,7	n.p.
Augstāko izglītību ieguvušie iedzīvotāji (% no 30-34 gadus vecajiem iedzīvotājiem)	21,8	30,1	32,3	35,9	37,2	40,7
Kopējie valsts izdevumi izglītības sektorā (% no IKP)	5,2	5,6	5,0	4,9	n.p.	n.p.
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ražojumu tirgus reglamentēšana ⁴ , Kopā (Indekss; 0=nereglamentētie; 6=visvairāk reglamentētie)	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Ražojumu tirgus reglamentēšana ⁴ , Mazumtirdzniecība (Indekss; 0=nereglamentētie; 6=visvairāk reglamentētie)	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Ražojumu tirgus reglamentēšana ⁴ , Tikla nozares ⁵ (Indekss; 0=nereglamentētie; 6=visvairāk reglamentētie)	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Piezīmes:						
¹ Darba ražīgums ir definēts kā bruto pievienotā vērtība (pastāvīgās cenās), dalīta ar nodarbināto iedzīvotāju skaitu.						
² Patentu dati attiecas uz pieteikumiem Eiropas Patentu birojā (EPB). Tos uzskaita atbilstoši gadam, kurā tie iesniegti EPB. Patentu pieteikumus daļa pēc izgudrotāja dzīves vietas, izmantojot daļēju uzskaiti, ja tiek norādīti vairāki izgudrotāji vai IPC klasifikācija, lai izvairītos no dubultas uzskaites.						
³ Šā rādītāja metodika, tostarp pieņēmumi, sīkāk ir norādīti tīmekļa vietnē http://www.doingbusiness.org/methodology .						
⁴ Ražojumu tirgus reglamentēšanas rādītāju metodika ir sīkāk izklāstīta tīmekļa vietnē http://www.oecd.org/document/1/0,3746,en_2649_34323_2367297_1_1_1_1.00.html .						
⁵ Kopā enerģētikas, transporta un komunikāciju regulējums (ETCR).						
Avots:						
Komisija, Pasaules Banka - <i>Doing Business</i> (attiecībā uz līgumu izpildi un laiku, kas vajadzīgs darījumdarbības uzsākšanai) un ESAO (attiecībā uz ražojumu tirgus reglamentēšanas rādītājiem).						

X tabula. Ekoloģiskā izaugsme

		2003-2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ekoloģiskās izaugsmes rādītāji							
Makroekonomiskie							
Energointensitāte	kgoe / €	0,37	0,32	0,37	0,40	0,34	0,34
Oglekļa intensitāte	kg / €	0,90	0,78	0,89	1,00	0,90	n.p.
Resursu izmantošanas intensitāte (resursu produktivitātes apgrieztais lielums)	kg / €	3,35	2,79	2,62	3,07	3,22	n.p.
Atkritumu izmantošanas intensitāte	kg / €	n.p.	0,10	n.p.	0,12	n.p.	n.p.
Enerģijas tirdzniecības bilance	% no IKP	-4,4%	-5,4%	-4,0%	-4,6%	-5,1%	-6%
Enerģijas īpatsvars SPCI	%	12	11	12	14	16	16
Starpība starp enerģijas cenu izmaiņām un inflāciju	%	2,84	20,4	6,9	0,6	6,9	7,3
Vides nodokļi attiecībā pret darbaspēka nodokļiem	attiecība	16,9%	13,5%	16,8%	16,8%	17,9%	n.p.
Vides nodokļi attiecībā pret nodokļiem kopā	attiecība	8,3%	6,7%	8,8%	8,8%	8,9%	n.p.
Nozaru							
Rūpniecības energointensitāte	kgoe / €	0,39	0,37	0,43	0,45	n.p.	n.p.
Energoietilpīgās rūpniecības īpatsvars ekonomikā	% no IKP	6,5	6,8	7,1	n.p.	n.p.	n.p.
Elektroenerģijas cenas vidēja izmēra rūpn. lietotājiem**	€ / kWh	n.p.	0,07	0,09	0,09	0,10	0,11
Gāzes cenas vidēja izmēra rūpnieciskiem lietotājiem***	€ / kWh	n.p.	0,03	0,03	0,03	0,03	0,04
Valsts P&I enerģētikas jomā	% no IKP	n.p.	0,01%	0,02%	0,01%	0,01%	0,01%
Valsts P&I vides jomā	% no IKP	n.p.	0,01%	0,02%	0,01%	0,01%	0,01%
Sadzīves atkritumu pārstrādes līmenis	attiecība	4,9%	6,8%	7,8%	9,4%	9,7%	15,8%
SEG emisiju īpatsvars, uz ko attiecas ETS*	%	n.p.	23,7%	22,8%	26,9%	26,2%	24,9%
Transporta energointensitāte	kgoe / €	0,71	0,70	0,74	n.p.	n.p.	n.p.
Transporta oglekļa intensitāte	kg / €	2,05	1,97	2,03	n.p.	n.p.	n.p.
Energoapgādes drošība							
Atkarība no energoresursu importa	%	65,1%	58,8%	60,4%	44,3%	59,9%	56,4%
Naftas importa avotu dažādošana	HHI	n.p.	0,31	0,25	0,17	0,25	n.p.
Enerģijas veidu dažādošana	HHI	0,29	0,29	0,30	0,31	0,29	0,30
Atjaunojamo energoresursu daļa enerģijas veidos	%	30,7%	29,3%	34,7%	33,0%	32,4%	36,4%
<p><u>Konkrētai valstij adresētas piezīmes:</u> Datu trūkuma dēļ tabulā nav ietverts 2012. gads. <u>Tabulas saturs vispārīgs izskaidrojums:</u> Avots: Eurostat, ja nav norādīts citādi; ECFIN paskaidrojumi sniegti zemāk. Visi makro intensitātes rādītāji ir izteikti kā fiziska daudzuma attiecība pret IKP (2000. gada cenās) Energointensitāte: bruto iekšzemes energopatēriņš (kgoe - naftas ekvivalenta kg), dalīts ar IKP (EUR) Oglekļa intensitāte: siltumnīcefekta gāzu emisijas (kg CO₂ ekvivalenti), dalītas ar IKP (EUR) Resursu izmantošanas intensitāte: iekšzemes materiālu patēriņš (kg), dalīts ar IKP (EUR) Atkritumu izmantošanas intensitāte: atkritumi (kg), dalīti ar IKP (EUR) Enerģijas tirdzniecības bilance: enerģijas eksporta un importa bilance, izteikta % no IKP Enerģijas īpatsvars SPCI: "enerģijas" produktu īpatsvars patēriņa grozā, ko izmanto SPCI izveidē Starpība starp enerģijas cenu izmaiņām un inflāciju: SPCI enerģijas komponente, un kopējā SPCI inflācija (gada %-izmaiņas) Vides nodokļi attiecībā pret darbaspēka nodokļiem vai nodokļiem kopā: no DG TAXUD datubāzes "Taxation trends in the European Union" Rūpniecības energointensitāte: rūpniecības galīgais enerģijas patēriņš (kgoe), dalīts ar rūpniecības bruto pievienoto vērtību (2005. g. EUR) Energoietilpīgās rūpniecības īpatsvars ekonomikā: energoietilpīgās rūpniecības bruto pievienotās vērtības īpatsvars IKP Elektroenerģijas un gāzes cenas vidēja izmēra rūpnieciskiem lietotājiem: patēriņa grupa 500-2000 MWh un 10 000- 100 000 GJ; skaitļos nav iekļauts PVN Sadzīves atkritumu pārstrādes līmenis: pārstrādāto sadzīves atkritumu attiecība pret sadzīves atkritumu kopējo apmēru Valsts P&I enerģētikas vai vides jomā: valsts izdevumi pētniecībai un izstrādei (GBAORD) šajās kategorijās kā % no IKP SEG emisiju īpatsvars, uz ko attiecas ETS: balstīts uz siltumnīcefekta gāzu emisijām saskaņā ar dalībvalstu ziņojumiem EEZ (izņemot LULUCF) Transporta energointensitāte: transporta galīgais enerģijas patēriņš (kgoe), dalīts ar nozares bruto pievienoto vērtību (2005. g. EUR) Transporta oglekļa intensitāte: transporta nozares siltumnīcefekta gāzu emisijas, dalītas ar nozares bruto pievienoto vērtību Atkarība no energoresursu importa: neto energoresursu imports, dalīts ar bruto iekšzemes energoresursu patēriņu, ieskaitot starptautiskos bunkurus Naftas importa avotu dažādošana: Herfindāla indekss (HHI), ko aprēķina kā izcelsmes valstu tirgus daļu kvadrātu summu Enerģijas veidu dažādošana: Herfindāla indekss attiecībā uz dabasgāzi, naftas prod. kopapjomu, kodolsiltumu, atjaunojamiem energoresursiem un cieto kurināmo Atjaunojamo energoresursu daļa enerģijas veidos: procentuālā daļa bruto iekšzemes energoresursu patēriņā, kas izteikta naftas ekvivalenta tonnās * Komisija un EEZ. ** Par 2007. gadu S1 & S2 vidējais rādītājs attiecībā uz DE, HR, LU, NL, FI, SE & UK. Citām valstīm ir tikai S2. *** Par 2007. gadu S1 & S2 vidējais rādītājs attiecībā uz HR, IT, NL, FI, SE & UK. Citām valstīm ir tikai S2.</p>							

Rādītāju saraksts, kas izmantots 4. izcēlumā par strukturālo reformu potenciālo ietekmi uz izaugsmi.

Galapatēriņa preču nozares uzcenojumi: Cenas un izmaksu rezerve, t.i., starpība starp preces vai pakalpojuma pārdošanas cenu un tās izmaksām. Galapatēriņa preču uzcenojumus pārstāv uzcenojumi konkrētās pakalpojumu nozarēs (transports un uzglabāšana, pasts un telekomunikācijas, elektrības, gāzes un ūdens apgāde, viesnīcas un restorāni, kā arī finanšu starpniecība, bet neskaitot nekustamos īpašumus, iekārtu un aprīkojuma īri un citas darījumdarbības³³).

Avots: Komisijas dienestu aplēse, izmantojot metodiku no *Roeger, W.* (1995). "Can imperfect Competition explain the Difference between primal and dual Productivity?" *Journal of Political Economy* Vol. 103(2), 316.-330. lpp., balstīts uz *EUKLEMS* 1996.-2007. gada datiem.

Izmaksas saistībā ar ienākšanu tirgū: Darījumdarbības uzsākšanas izmaksas starpnozārē kā ienākumu īpatsvars *per capita*. Starpnozari modelī pārstāv ražošanas nozare.

Avots: Pasaules Banka, "Doing Business" datubāze. www.doingbusiness.org. 2012. gada dati.

Netiešo patēriņa nodokļu likme: Definēta kā kopējie nodokļi patēriņam attiecībā pret privātā patēriņa vērtību. Simulācijās to izmanto kā aplēsto vērtību nodokļu novirzīšanai no darbaspēka uz netiešajiem nodokļiem. Netiešo patēriņa nodokļu likmes tiek palielinātas (uz pusi samazinot starpību attiecībā pret labāko rādītāju uzrādītājiem), bet darbaspēka nodokļu likmes tiek samazinātas, lai kopīgā ietekme būtu *ex ante* neitrāla attiecībā uz budžetu.

Avots: Eiropas Komisija, Nodokļu tendences Eiropas Savienībā, 2013. gada izdevums, Luksemburga, 2013. gads. 2011. gada dati.

Augsti kvalificēto un mazkvalificēto darba ņēmēju īpatsvars: Augsti kvalificēto darba ņēmēju īpatsvars ir pieaudzis, mazkvalificēto darba ņēmēju īpatsvars ir sarucis (uz pusi samazinot starpību attiecībā pret labāko rādītāju uzrādītājiem). Mazkvalificētie darba ņēmēji atbilst *ISCED* 0-2 kategorijām; augsti kvalificētie darba ņēmēji atbilst zinātniekiem (matemātikā un skaitļošanā, inženierzinātnēs, ražošanā un būvniecībā). Atlikušie darba ņēmēji ir ar vidēju kvalifikāciju.

Avots: *EUROSTAT*. 2012. gada dati vai jaunākie pieejamie dati.

Sieviešu nepiedalīšanās līmenis: To mazkvalificēto darbaspējas vecuma sievietes, kuras nestrādā algotu darbu un nemeklē algotu darbu, īpatsvars darbaspējas vecuma sievietes kopskaitā.

Avots: *EUROSTAT*. 2012. gada dati vai jaunākie pieejamie dati.

Mazkvalificētu vīriešu nepiedalīšanās līmenis: To mazkvalificēto darbaspējas vecuma vīriešu, kuri nestrādā algotu darbu un nemeklē algotu darbu, īpatsvars darbaspējas vecuma vīriešu kopskaitā.

Avots: *EUROSTAT*. 2012. gada dati vai jaunākie pieejamie dati.

Vecu cilvēku nepiedalīšanās līmenis (55-64 gadi) To 55-64 gadus veco iedzīvotāju, kuri nestrādā algotu darbu un nemeklē algotu darbu, īpatsvars 55-64 gadus vecu iedzīvotāju kopskaitā.

---

³³ Nekustamo īpašumu nozare netiek iekļauta, jo šajā nozarē ir statistiski sarežģīti aplēst uzcenojumus. Iekārtu un aprīkojuma īres nozare un citas darījumdarbības konceptuāli ir daļa no starppatēriņa preču nozares.

Avots: *EUROSTAT*. 2012. gada dati vai jaunākie pieejamie dati.

ADTP: Aktīva darba tirgus politikas izdevumi kā IKP īpatsvars attiecībā pret bezdarbnieku īpatsvaru iedzīvotāju skaitā.

Avots: *EUROSTAT*. 2011. gada dati vai jaunākie pieejamie dati.

Pabalstu aizstāšanas līmenis: Darba ņēmēju pirms bezdarba posma ienākumu īpatsvars, ko izmaksā bezdarba apdrošināšanas shēma. Neto aizstāšanas līmeņa vidējais rādītājs 60 bezdarba mēnešu laikā.

Avots: ESAO, Pabalstu un algu statistika. www.oecd.org/els/benefitsandwagesstatistics.htm. 2012. gada dati.